

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra primární a preprimární pedagogiky

Diplomová práce

Martina Kapounková

**Školní připravenost k základnímu vzdělávání v kontextu čtení
a psaní**

Olomouc 2018

Vedoucí práce: doc. Ph. Dr. Martina Fasnerová, Ph. D.

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předloženou práci vypracovala samostatně a že jsem použila zdroje uvedené v seznamu literatury.

Ve Vyškově

Martina Kapounková

Děkuji doc. PhDr. Martině Fasnerové, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce a poskytování cenných rad při jejím zpracování. Dále děkuji paní ředitelce Bc. Miladě Pazderové z mateřské školy Sochorova Vyškov za možnost dostudovat vysokou školu a v neposlední řadě své rodině a blízkým za trpělivost a podporu v průběhu mého studia.

Obsah

1 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU	- 6 -
1.1 Vývoj poznávacích procesů	- 7 -
1.2 Tělesný vývoj dítěte	- 9 -
1.3 Emocionální a sociální vývoj dítěte	- 10 -
1.4 Vývoj kresby	- 12 -
1.5 Vývoj řeči	- 14 -
2 ŠKOLNÍ ZRALOST	- 16 -
2.1 Tělesná zralost	- 17 -
2.2 Kognitivní zralost	- 19 -
2.3 Emocionální a sociální zralost	- 20 -
2.4 Zápis do základní školy	- 21 -
2.5 Odklad školní docházky	- 23 -
3 POSUZOVANÁ KRITÉRIA ŠKOLNÍ ZRALOSTI	- 25 -
3.1 Diagnostické metody	- 25 -
3.2 Oblasti školní zralosti	- 26 -
3.2.1 Oblast jemné a hrubé motoriky	- 26 -
3.2.2 Zrakové vnímání a paměť	- 28 -
3.2.3 Sluchové vnímání a paměť	- 29 -
3.2.4 Řeč	- 30 -
3.2.5 Vnímání prostoru a času	- 32 -
3.2.6 Kresba a grafomotorika	- 32 -
4 PŘIPRAVENOST DĚTÍ K ZÁKLADNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ	- 35 -
4.1 Charakteristika výzkumu a stanovení cíle	- 35 -
4.2 Charakteristika výzkumného vzorku	- 35 -
4.3 Charakteristika použitých metod	- 36 -
4.4 Průběh výzkumu	- 36 -
4.5 Analýza dat	- 37 -
4.6 Vyhodnocení dílčích cílů	- 56 -
5 SHRNU TÍ A DISKUZE	- 88 -
ZÁVĚR	- 91 -
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	- 93 -
LEGISLATIVA A VÝROČNÍ ZPRÁVY	- 96 -
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ	- 97 -
SEZNAM TABULEK	- 98 -
SEZNAM PŘÍLOH	- 100 -

ÚVOD

Téma diplomové práce *Školní připravenost k základnímu vzdělávání v kontextu čtení a psaní*, a tím pádem i školní zralost je v dnešní době velice probíraným a žhavým tématem. Každý rok si jak učitelé mateřských a základních škol, ale také rodiče pokládají otázku, zda dítě do školy půjde, nebo mají zvolit odklad školní docházky. Toto rozhodnutí je základním kamenem, který může ovlivnit budoucí život dítěte.

Při zápisu do první třídy, který byl v roce 2017 přesunut z ledna na duben, je na učiteli základní školy, aby rodičům doporučil vstup do základní školy, popřípadě odklad školní docházky. V případě, že je dítěti doporučen odklad školní docházky, je nutné s ním zajít do pedagogicko-psychologické poradny pro odborné posouzení školní zralosti. V konečném důsledku je ale na rodičích, zda své dítě do školy přihlásí, nebo ne.

Diplomová práce pojednává o předškolním vzdělávání jako předpokladu všestranné přípravy na školu. Teoretická část diplomové práce představuje komplexně zpracovanou problematiku předškolního vzdělávání, její legislativní rámec, předpoklady k zahájení školní docházky.

V teoretické části předkládané diplomové práce se zaměřujeme podrobně na charakteristiku předškolního období – věnujeme se tělesnému vývoji, vývoji poznávacích funkcí, emocionálnímu a sociálnímu vývoji dítěte, dále se zaměřujeme na vývoj kresby a řeči.

Druhá kapitola je věnována pojmům a vymezením termínu školní zralosti a připravenosti. Nalezneme zde výčet těchto pojmů, a také složky školní zralosti, kterými jsou sociální, biologická a kognitivní zralost. Se zápisem do základní školy souvisí také úzce odklad školní docházky a předčasný vstup do základní školy, o kterém se zmiňujeme také.

Pozorovaným aspektům školní připravenosti věnujeme třetí kapitolu. Vyčleňujeme podkapitoly jemná a hrubá motorika, grafomotorika a kresba, řeč, zraková percepce, sluchová percepce a vnímání času a prostoru. V každé z podkapitol detailně zkoumáme jednotlivé oblasti, které do dané skupiny patří. V této kapitole se také věnujeme diagnostickým metodám, které se využívají při hodnocení školní zralosti a připravenosti v mateřských školách v České republice.

V empirické části se zaměřujeme na zralost předškolních dětí v Mateřské škole Sochorova ve Vyškově. Cílem diplomové práce bylo zjistit, zda jsou děti zralé na vstup do základní školy. Součástí kapitoly je analýza dat a dílčí závěr. Pátou kapitolu věnujeme závěrečnému zhodnocení všech oblastí a porovnání dětí.

1 CHARAKTERISTIKA DÍTĚTE PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU

Vymezení předškolního věku se liší. Každý odborník má na toto období jiný pohled. Matějček (2013) definuje předškolní věk jako období: „*kteřé je charakterizováno na svém začátku první společenskou emancipací dítěte a na svém konci pak druhým výrazným krokem do společnosti, totiž nástupem do školy.*“ (Matějček, 2013, str. 123). Dále Matějček (1998) charakterizuje předškolní věk jako: „*Na začátku předškolního věku je dítě „zralé“ pro vstup do mateřské školy – na jeho konci je „zralé“ pro vstup do školy, kde se bude soustavně vzdělávat.*“ (Matějček, 1998, str. 10).

Vágnerová (1997) popisuje předškolní věk takto: „*Předškolní období trvá přibližně od tří do šesti let. Konec této fáze má individuálně rozličnou časovou lokalizaci, protože není určen jen fyzickým věkem, ale hlavně sociálním mezníkem, nástupem do školy. Ten s věkem dítěte sice souvisí, ale může oscilovat v rozmezí jednoho eventuálně více let.*“ (Vágnerová, 1997, str. 107).

Období předškolního věku je tedy velice časově rozsáhlé a je to také obdobím plné změn – na jeho počátku dítě začíná navštěvovat první instituci – mateřskou školu a na konci předškolního období se chystá na vstup do druhé instituce – na vstup do základní školy. Konec této fáze není určen přímo fyzickým věkem, ale především vstupem do základní školy. Tento vstup do základní školy může být odložen o jeden rok či v závažnějším případě o roky dva.

V užším slova smyslu lze chápat předškolní věk jako období mateřské školy. Nesmíme však zapomínat, že rodinná výchova zůstává tou základní, na které dále mateřská škola buduje a pomáhá rodině v dalším rozvoji dítěte. (Langmeier, Krejčířová, 2006).

V předškolním období se dítě vyvíjí a mění neuvěřitelnou rychlostí – rozvíjí se řeč, paměť, pozornost, myšlení, také smyslové vnímání. Rozvíjí se samozřejmě také motorika, grafomotorika, k velkým změnám dochází také v oblasti sociální a následně v celkové socializaci dítěte.

Hra, v tomto období označována jako přirozená, rozvíjí i funkce, které jsou pro budoucí život velice důležité – čtení, psaní, počítání. Jako audiovizuální, tak bychom mohli nazvat současnou generaci dětí. Děti tráví hodně času u televize a také největšího trendu dnešní doby – tabletu. Dětem díky těmto „trendům“ všeobecně ubývá pohybu a tím pádem motorické koordinace. Také u dětí, i když se snaží a mohou kreslit na počítači, je omezena činnost grafomotorických funkcí. Dítě neuvolňuje dostatečně ruku jako při psaní na papíře. (Jucovičová, Žáčková, 2011).

1.1 Vývoj poznávacích procesů

Kognitivní (poznávací) funkce mají velice úzký vztah k vnímání a poznávacím procesům. Lze mezi ně zahrnout vnímání, pozornost, paměť, představivost, fantazii, myšlení, řeč i schopnost kognitivního učení. (Hartl, Hartlová, 2009).

Na konci předškolního období, v 6 letech, by mělo být dítě připraveno se učit, číst, psát a počítat – mělo by dojít k úplnému vývoji kognitivních schopností. Na vývoj kognitivních funkcí má vliv nejenom dědičnost, ale také působení vlivů sociálního prostředí, tj. především vlivů výchovy a učení.

V mladším školním věku začínají děti uvažovat novým způsobem, opouštějí egocentrický způsob myšlení. J. Piaget (1970) nazývá toto období fází konkrétních logických operací. Dítě postupně získává schopnost posuzovat věci z různých hledisek – decentrace, chápe trvalost objektu, i když se mění jeho vnější vzhled – konzervace a reverzibilita – dítě pochopí, že např. změna množství je vratná. Pokud část vody ze sklenice přelijeme jinam, v původní sklenici zůstane méně, ale když tam to stejné množství vrátíme, získáme zase stejné množství, jako na začátku (Langmeier, Krejčířová, 1998).

Vnímání

Pro dítě předškolního věku je vnímání nejdůležitější ze všech poznávacích procesů. Vnímání dostává předvídatelný ráz. Mezi vnímání můžeme zařadit vnímání zrakové, sluchové, dotykové, vnímání času a prostoru. Dítě si u předmětů všimá barvy, tvaru, velikosti, zvuku, který předmět vydává. Vnímání je v tomto věku málo diferenciované. Dítě si všimá toho, co se mu líbí, ne to, co je důležité. Předměty vnímá především ty, které v něm vzbuzují emocionální reakci.

Zrakové vnímání je prostředníkem poznávání hmotného světa i prostředkem komunikace. Děti v předškolním věku vnímají zrakem konkrétní obsah a jsou schopny přesněji vnímat tvary a barvy. Zrakové rozlišování souvisí se schopností třídění, uvědomováním si polohy předmětu, části a celku. (Bednářová, 2010).

Sluch je také jedním z prostředků komunikace a výrazně ovlivňuje rozvoj řeči i abstraktního myšlení. V předškolním období se zdokonaluje vnímání figury a pozadí – zaměření pozornosti a vyčlenění některých (rušivých) zvuků z pozadí. Rozvíjí se záměrné naslouchání např. písní, říkadel, vnímání rytmu, ale také rozlišování obecných zvuků

(kapání vody, cinkání, mačkání papíru, aj.). Rozvíjí se také sluchová syntéza a analýza, kde je důležité vydělování hlásek na slabiky. (Klenková, Kolbábková, 2003).

Nesmíme zapomenout na důležitost hmatového vnímání, které je nepostradatelné v poznávání světa a je nezastupitelné v rozvoji emocí a komunikace. Hmat je spojen s aktivní činností a s experimentováním. Výraznou roli má také hmat v rozvoji jemné motoriky. (Bednářová, Šmardová, 2007)

Paměť

Dozrívání centrální nervové soustavy vede k velkému rozvoji paměti. Kapacita paměti se zvětšuje. Dítě je schopno si zapamatovat více nových informací, básničky, písničky. Hry zaměřené na trénink paměti ovlivňují kapacitu mozku velkou měrou. V tomto ohledu mají navrch děti ze sociálně podnětného prostředí. Také v oblasti paměti se projevuje u dítěte konkretismus – dítě si lépe pamatuje konkrétní události a věci. Rozvíjí se i dlouhodobá paměť. Dítě si nejčastěji pamatuje citově zabarvené situace a události. *„Poznávání se v tomto věku projevuje především v zaměřenosti na nejbližší svět a pravidla, která v něm platí. J. Piaget (1970) nazval typický způsob uvažování předškolních dětí jako názorné, intuitivní myšlení. Takovéto myšlení je málo flexibilní, nepřesné, prelogické“* (Vágnerová, 2000, str. 102).

Fantazie

Fantazie se uplatňuje nejenom při hrách, ale i v každodenních situacích. V rámci personifikace je pro dítě fantazie stěžejní při kresbě nebo vlastní spontánní hře. Někteří rodiče se bojí toho, že si jejich dítě „vymýšlí“, fabuluje. Rodičům bychom měli vysvětlit, že se jedná o naprosto normální jev, že je to projevem fantazie a pro toto období je to charakteristické. Mnoho jevů je pro dítě v tomto věku nepochopitelných, a tak si realitu vysvětlují po svém. Můžeme se setkat s dětmi, které unikají do světa fantazie po nějakém nepříjemném zážitku. (Jucovičová, 2014).

Myšlení

Pro předškolní období je charakteristický přechod od tzv. egocentrického myšlení k názornému, konkrétnímu, předlogickému. Někdy rovněž označovanému jako jednoduché logické myšlení). (Jucovičová, 2014). *„Základem myšlení tohoto období je*

smyslová zkušenost. Dítě vnímá okolní skutečnost a čím více z ní dokáže zachytit, tím lépe ji chápe. Do jaké míry odrážejí jeho pojmy skutečnost závisí především na tom, jak dítě vnikne na základě vlastní zkušenosti do skutečnosti a jak dokáže postihnout její vztahy a souvislosti.“ (Kuric, 1964, str. 44). Na začátku předškolního období dítě přemýšlí spíše „globálně“ s postupem času můžeme říci, že myšlení je diferenciované.

Pozornost

Rozvoj pozornosti má pro dítě mladšího školního věku prvořadý význam. Na začátku období je ještě nestálá a přelétavá, s postupujícím věkem se dítě lépe soustředí, vytvářejí se počátky úmyslného myšlení (Šimíčková – Čížková, 2008). Dítě buď vnímá objekt jako celek a nezaměřuje se přitom na detaily, nebo naopak se zaměří na jeden detail, většinou ten nejzajímavější a nejnápadnější a nevěnuje se celému objektu komplexně.

1.2 Tělesný vývoj dítěte

Posuzování tělesného vývoje diagnostikuje dětský lékař. Musí to být člověk, který zná psychomotorický vývoj dítěte od jeho narození. Měl by o daném dítěti vědět podstatnou část informací, zda je dítě narozené předčasně či v termínu, zda v těhotenství bylo všechno v pořádku, jaký byl porod, jak dítě prospívá bezprostředně po narození. Může doporučit návštěvu dalších odborníků, pokud to zdravotní stav dítěte vyžaduje – od dětského neurologa, imunologa, alergologa, logopeda, foniatra atd. (Jucovičová, 2011). Dětský lékař na pravidelných preventivních prohlídkách sleduje vývoj dítěte. Pohled dětského lékaře je tedy v otázce vstupu do základní školy, či odkladu školní docházky, stěžejní.

Děti přibývají na váze i výšce, tím pádem je dítě schopnější většího a intenzivnějšího pohybu. Dítě předškolního věku roste pomaleji (přibližně 6 centimetrů za rok), poměr hlavy, trupu a končetin je nepoměrný. Pohyby dítěte se zdokonalují – někteří rodiče podporují pohybovou výchovu dítěte tím, že je přihlašují na různé kroužky (gymnastika, judo, atletika...). Kurica (1987) ve své knize o tělesném vývoji předškolního dítěte udává: *„Dítě se vytahuje, pokračuje osifikace kostí, i když kosti ještě nejsou dost tvrdé a pevné. Vzrůstá výkonnost vnitřních orgánů – srdce, plic. Nervová soustava se rozvíjí pomaleji, zdokonaluje se spíš její stavba a funkce, a pracovní schopnost nervových buněk.*“ (Kuric, Vašina, 1987, str. 168). Pravidelná pohybová aktivita je důležitá především pro zajištění správného držení těla. V tomto období může být ohrožena páteř a osvojení si

špatných pohybových stereotypů. Dítě by nemělo nosit těžké předměty, obecně by se mělo dbát na správné sezení, a jak jsme zmínili výše, na pravidelnou pohybovou aktivitu. Váha dítěte by se měla ročně pohybovat o 2–3 kilogramy více. Typické dítě předškolního věku vypadá tak, že má velkou hlavu, vyklenuté čelo, drobné rysy, válcovitý trup, kratší končetiny. Pro dítě je v tomto období velice důležitý denní režim zahrnující spánek, jídlo, zábavu, odpočinek. Nastává druhá dentice, pokračuje osifikace kostí, kde sledujeme hlavně osifikaci zápěstních kůstek, důležitých pro správnou funkci jemné motoriky. Je nutné, aby přeměna organismu dítěte byla ukončena před nástupem do základní školy. (Koťátková, 2014).

Pohyb a s ním úzce související rozvoj pohybového vývoje je nedílnou součástí života dítěte. V předškolním období dokáže dítě již své pohyby koordinovat mnohem lépe. Pro plný rozvoj dítěte má zvládnutí hrubé motoriky základní význam.

1.3 Emocionální a sociální vývoj dítěte

Úroveň poznávacích procesů, zejména myšlení a řeči, se projevuje v oblasti emocionální a sociální. Na začátku vývoje je dítě sobecké, egoistické a čeká, že se k němu svět bude chovat tak, jako že je středem vesmíru. Postupně se setkává s činiteli emocionálního a sociálního vývoje, jako je učitel v mateřské škole a spolužáci, kteří na něj mají značný vliv. Ve společenství vrstevníků dochází u dítěte k rozvoji sociální reaktivity. Děti se učí významným sociálním reakcím, například vypomáhat slabším, spolupracovat a vzájemně mezi sebou soupeřit. V tomto období může docházet k situacím způsobeným rozdílným dominantním chováním dětí, kdy se někteří jedinci více prosazují a jiní je naopak poslouchají a nechávají se vést. (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Kolem třetího roku života si dítě začíná uvědomovat svou osobu, své „já“, přestává o sobě mluvit ve třetí osobě a využívá zájmena „já, ty, my“. V tomto období si dítě své „já“ uvědomuje, ale také se ho snaží náležitě prosazovat. Tato skutečnost se většinou neobejde bez konfliktů, ať už se to stane v blízkém kruhu rodiny, či v mateřské škole. (Jucovičová, Žáčková, 2014). Toto období, i díky tomuto jevu, bývá často nazýváno jako období vzdoru, či obdobím negativismu. Tato etapa je však zcela přirozená a je projevem seberealizace a socializace dítěte.

Dítě se projevuje smíchem, velkou emocionalitou. City jsou hodně přehnané, když se raduje, křičí, víská, směje se nahlas. Naopak pokud má strach nebo cítí smutek, vyjadřuje

svoje emoce pláčem, křikem nebo velkou tělesnou aktivitou. Právě strach je emoce, se kterou se dítě setkává a dokáže ji postupem času pojmenovat. Nejčastěji je to strach z neznámých lidí, ze zvířat, neznámých situací, ze tmy. Příčinou strachu může být neúspěch, nebo překážky, které zatím dítě nemá sílu překonat. „*S citovým vývojem úzce souvisí i první chápání základních morálních kvalit, co je dobré a co špatné. V pochopení má výchovný význam hra (potrestání zla, odměnění dobrých skutků).*“ (Vágnerová, 1997, str. 176–177). Vznikají sociální city, které se váží nejen na lidi, ale i věci, děje, situace. Koncem období začíná dítě hodnotit své chování, má už prvky kritičnosti.

Stále nejvýznamnější sociální skupinou je rodina, která dítě tvoří a vytváří mu pocit jistoty a zabezpečuje pocit důvěry, opory a jisté sociální jistoty. Je jasné, že dítě se špatným sociálním zázemím má mnohem horší představu o jistém sociálním modelu, který může a pravděpodobně i bude v budoucnu sám uplatňovat. Zde můžeme také zmínit styly výchovy v rodině. Dle Lewina (1939) se užívá rozdělení na tři základní typy:

„*Styl autoritativní klade důraz na bezpodmínečnou poslušnost, podřízení dítěte autority rodiče, uposlechnutí všech příkazů a zákazů dospělé osoby bez výjimky a bez dlouhých diskuzí, styl liberální (označovaný jako styl „laissez-faire) klade důraz na ponechání co největší volnosti dítěte bez omezování jeho vlastní aktivity, styl demokratický pokládá za nejdůležitější respektování dítěte jako samostatné bytosti s právem rozhodovat o sobě poměrně svobodně vzhledem k věku a předpokládaným následkům jednání. Rodiče jsou v tomto případě spíše staršími a zkušenějšími přáteli, spolupracujícími partnery. Klade se důraz na dosažení společně přijatelného řešení konfliktů a na význam společného rozhovoru.*“ (Vágnerová, 1997, str. 269).

S nástupem do mateřské školy vzrůstá pocit sociálního styku s vrstevníky. Jde o rovnocenný vztah, vztah založený na partnerství. Vznikají nová kamarádství, ve společnosti se děti učí vzájemně od ostatních dětí. Nejsou to jenom kamarádství založená na hře, ale dítě se stejně starým vrstevníkem může být nápomocno slabšímu, soupeřit se stejně schopným vrstevníkem. Stále spíše vyhledávají kontakty s dospělým, který jim může nabídnout odpovědi na jejich otázky, může jim vysvětlit nové věci a být určitým mentorem a průvodcem jejich životem. (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Dítě přijímá ve svém životě další sociální roli. Už není pouze dítětem svých rodičů, ale je žák, spolužák a kamarád. Tyto role si dítě nacvičuje v mateřské škole pomocí hry. Postupným přijímáním nových a složitějších rolí se dítě připravuje na náročnou roli, školáka. Dle Jucovičové (2014) přijímání nových životních rolí obnáší nutnost podřídit se kolektivu a autoritě dospělého, tedy učitele. Ne všechny děti ale zvládají tento přechod do

širšího sociálního prostředí bez potíží, většinou se ale postupem času dokáží přizpůsobit. (Jucovičová, Žáčková, 2014).

1.4 Vývoj kresby

„Dětská kresba je z pohledu mnoha odborníků jedním z nejdůležitějších ukazatelů školní zralosti. Vývojem dětské kresby se zabývají odborníci z různých odvětví – jsou to například psychologové, pedagogové, ale i speciální pedagogové. Zejména v mladším školním a předškolním věku může kresba poskytnout orientační odhad úrovně rozumových schopností.“ (Fasnerová, str. 31, 2009).

Kresba dítěte nemusí být ale ukazatelem rozumové schopnosti dítěte. Na jedné straně je dítě, které má vysokou inteligenci, ale jeho kresba může být podprůměrná. Naopak na druhé straně, najdeme i děti, které mají průměrnou či nízkou inteligenci, ale jejich kresba je vcelku slušná. Toto kritérium je spíše ukazatelem individuality dětí. (Bednářová, Šmardová, 2011).

„Vývoj a zvláštnosti kresebného projevu jsou podmíněny psychickými vlastnostmi dítěte a vnějšími podmínkami, ve kterých žije. Kresebný projev se rozvíjí úměrně k možnostem, které dítěti ke kreslení nabízí jeho prostředí, a na tom také závisí úroveň kresby.“ (Pipeková, 2010. str. 65).

Děti by měly mít možnost si v mateřské škole vyzkoušet kresbu pastelkami, fixami, ale i tuší, vodovými barvami nebo suchým pastelem. Výtvary dětí předškolního věku jsou plné kreativity, fantazie a vlastního uvažování nad otázkami, které dítě na svět klade.

Matějček (1998) o kresbě: „Kresby dětí se dají číst jako dopis, kterým nám dítě říká o sobě, o lidech kolem sebe, o svém domově a o celém svém světě, co by slovy ještě říci neumělo.“ (Matějček, 1998, str. 12) Dětská kresba je jedním z nejvyužívanějších diagnostických materiálů v mateřské škole.

Období čáranic – 2–3 roky

Okolo 18. měsíce se objevují první známky kresby. První pokusy jsou spíše bezobsažná čárání. Dítě spíše do papíru buší a vznikají tak spíše tečky, někdy se povedou krátké čáry, tyto pohyby se zdají být neobratné, a to platí do doby, než začne mít kresba nějakou vypovídající (symbolickou) hodnotu.

Postupem času mohou vznikat velké obloukovité tvary. K dispozici dítěti dáváme velký arch papíru. Pohyby při kreslení jsou postupně koordinovanější a jemnější, formy

jsou rozmanitější. (Mlčáková, 2009). Dítě se snaží napodobovat psaní dospělých a je možné pozorovat určitý záměr. Ještě však neudrží pozornost dlouho, během kreslení původní nápad mění. Někdy bývá v závěru kreslení čmáranice nějak pojmenována (na základě náhodné podobnosti nebo okamžitého nápadu). Jde o „náhodný realismus“. Tyto čmáranice nezachycují realitu, dítě svou kresbu nepojmenuje. (Mlčáková, 2009).

Velkým posunem v grafickém projevu je okamžik, když dítě čmáranici pojmenuje. Kreslí to, co zná – „to je táta“. Dalším pokrokem je to, když dítě předem přemýšlí, co namaluje. Úchop psacího náčiní bývá nesprávný, při kresbě dítě pohybuje nejenom rukou, ale celým trupem, někdy i hlavou.

Období preschematické – 3–6 let

V tomto období již kresba dostává smysl. Mezi třetím a čtvrtým rokem dochází ke kresbě hlavonožce. Kresba bývá jednobarevná. Dítě maluje hlavu, na kterou navazují nohy, které zároveň představují i ruce. Na obličejí je nejprve vidět nos a oči. Dlouho dětem trvá, než si uvědomí, že na hlavě jsou i uši. V pěti letech by kresba již měla obsahovat detaily, měla by být barevná a obsahově bohatá. Čím je dítě vyspělejší, tím více detailů se odráží v kresbě. Velice často se na obrázcích dítěte objevuje slunce, květiny nebo postavy z rodinného prostředí. Kresba se diferencuje na dívčí a chlapeckou. Pohyby při kreslení jsou postupně koordinovanější a jemnější, formy jsou rozmanitější. (Mlčáková, 2009)

Při kresbě se zdovnitř otočeného příčného úchopu přechází na příčný úchop s nataženým ukazováčkem. Dítě drží tužku v celé dlani a při tom má natažený ukazováček. Později ale začíná při držení tužky používat všechny prsty. Okolo třetího roku by už ale měl být navozen správný úchop tužky, tzv. špetkový úchop. Je ale normální, že některé děti začínají se správným úchopem i dříve, některé později. Když ale dítě rádo kreslí a není navozen správný úchop, je zapotřebí s tím dítěti pomoci. (Bednářová, Šmardová, 2006). V tomto období se může objevovat špatné držení tužky, při jehož fixaci pak mohou nastat potíže v oblasti grafomotoriky.

Kolem čtvrtého roku už dítě zvládne uchopit štětec, dokáže spojit dva body čarou. Je možné, že dítě stále přendává tužku z jedné ruky do druhé – vývoj lateralitě ještě není zcela ukončen. (Fasnerová, 2009).

Ve čtvrtém roce zvládne kresbu křížku, v pátém roce je schopno napodobit čtverec a v šestém roce trojúhelník. Kreslení předchází určitá představa, která však v průběhu může být změněna (např. řekne, že namaluje letadlo a v konečné fázi je to vlak).

Okolo 5. roku začínají být postavy snadno rozlišitelné. Kresba dostává více detailů – pupek břicho, ruce, prsty. Dokáže napodobit různý směr čáry (vertikální, horizontální, kruhový). Kresba pětiletého dítěte už odpovídá původní představě, znázorněný člověk má již všechny nejdůležitější části těla. Detailně a proporčně je však nakreslená lidská postava šestiletého dítěte mnohem dokonalejší. Prvními náměty na dětskou kresbu je sluníčko, lidská postava, strom, dům, kytky, auto, zvířata... V pěti letech by dítě mělo zvládnout šikmé čáry a oblouky. Úchop tužky by měl správně zafixovaný. V šesti letech by dítě mělo mít vyhraněnou laterální. (Mlčáková, 2009)

Pozorování při spontánních i záměrně motivovaných činnostech je pro určení laterality velice důležité. Jedná se o sledování dítěte při volném hraní, při každodenních činnostech, sebeobsluze. Všimáme si, která ruka je aktivnější, obratnější nebo zda dítě ruce vysloveně střídá. Je vhodné se zaměřit na sledování:

- práce se stavebnicemi, kostkami, skládkami, puzzlemi
- společenských her – pexesa, domina, člověče, nezlob se, kuželek, házení kruhem na trn
- hry s pískem – která ruka nabírá lopatkou písek do kbelíčku, formiček, kterou rukou dítě zvedá kbelíček s pískem apod.
- rukodělné činnosti – stříhání, vytrhávání z papíru, skládání, lepení, modelování, šroubování
- šroubovákem, řezání pilou, zatlukání kladívkem, šroubování matičky
- každodenních činností – rozsvěcování a zhasínání světla, otevírání a zavírání dveří, zamykání,
- listování v knize
- sebeobsluhy, hygieny – čišťení zubů, česání, oblékání – zapínání zipů, knoflíků

(Bednářová, Šmardová, 2011, str. 6).

1.5 Vývoj řeči

Vývoj řeči, kdy si dítě osvojuje mateřský jazyk, je možné dělit na stadia, která sahají až do prenatálního období. Každé dítě musí projít všemi stadii řeči, ale nelze říci, kdy se to stane. Může se stát, že se vývoj řeči u dítěte zrychlí, nebo naopak zpomalí. Vrozené dispozice, zdravotní stav, ale i sociokulturní prostředí ovlivňuje vývoj řeči. (Klenková, Kolbábková, 2013). „Výslovnost 3letého dítěte bývá ještě nepřesná a nedokonalá, děti mnohé hlásky komolí nebo je nahrazují jinými. Během 4. až 5. roku, v souvislosti

s vyžíváním koordinace motoriky mluvidel i lepší sluchovou diferenciací s možností vlivu zpětné vazby, dětská patlavost většinou mizí“ (Vágnerová 1992, str. 60).

S vývojem řeči úzce souvisí rozvoj slovní zásoby. Kolem jednoho až jednoho a půl roku dítě používá první slova – tím pádem dochází k velkému růstu slovní zásoby, která na konci tohoto období čítá asi 70–80 slov. Tato slova dítě používá v jednoslovných větách, skloňování ani časování dítě nepoužívá. Dalším obdobím, kolem roku a půl až dvěma lety, dítě tvoří věty o dvou slovech, avšak gramatická skladba není stále správná. Slovní zásoba ve dvou letech je okolo 200–400 slov. Věty přestávají být dysgramatické. V tomto období můžeme zaregistrovat to, že o sobě dítě mluví ve třetí osobě. Dítě touží po konverzaci s dospělým, pokud se mu nedostává odezvy, může být frustrované. V období okolo tří a tří a půl roku dítě nastupuje do mateřské školy, kde se řeč zdokonaluje. Slovní zásoba se tím pádem zvyšuje – je okolo 1000 slov. Mělo by být schopno říci své jméno, jména sourozenců. Gramatická norma věty je v období čtyř let skoro dokončena. Dítě zvládá básničky, písničky. K souvětí souřadnému se připojuje i podřadné souvětí. Ve 4 letech dítě užívá přibližně 1500 slov a je schopné tvořit srozumitelné věty o 5 slovech. V 6 letech používá asi 2500 slov a srozumitelné věty o 6–7 slovech. Postupem času u dítěte roste zájem o mluvenou řeč – tříleté a čtyřleté děti už vydrží delší dobu poslouchat krátké povídky, pohádky. V období kolem 4 roku správně označuje hlavní barvy a kolem pěti let podá jednoduchou definici známých věcí (většinou účel, materiál a tvar). Umí odříkat (ačkoli někdy s přeskokováním) početní řadu asi do deseti – většina dětí pouze mechanické počítání, a přiřazuje názvy čísel k počítaným předmětům. (Klenková, Kolbábková, 2003).

2 ŠKOLNÍ ZRALOST

Zahájení školní docházky je důležitým krokem v životě nejen dítěte, ale i rodičů. Nástup do školy je konečným završením dosavadního vývoje. Na vstup do základního vzdělávání se dítě připravuje v mateřské škole, kde by měl být praktikován individuální přístup.

Definice na téma školní zralost bylo napsáno nespočet. Je to dosažení takového stupně vývoje, aby dítě bylo schopno bez obtíží absolvovat výchovně vzdělávací proces. (Bednářová, Šmardová, 2011).

Průcha (2009) píše: „*Školní zralost v pedagogicko – psychologickém pojetí znamená stav dítěte projevující se v takové úrovni jeho organismu, která mu umožňuje adaptaci na prostředí školy. Pojem školní zralost akcentuje aspekt biologický, tj. vnitřní, - 20 - který vychází z dispoziční složky dětského organismu a z procesu zrání.*“ (Průcha, Walterová, Mareš, 2009, str. 304).

Termínu školní zralost se věnuje i školský zákon: „*Povinná školní docházka začíná počátkem školního roku, který následuje po dni, kdy dítě dovrší šestý rok věku, začátek školní docházky je volen tak, aby dítě dosáhlo tzv. školní zralosti*“ (školský zákon č. 561/2004 Sb.).

Langmeier s Krejčířovou (2006) uvádí, že školní zralost je takový stav somato – psycho – sociálního vývinu dítěte, který: „*je výsledkem úspěšně dovršeného vývoje celého předchozího období útlého a předškolního dětství, je vyznačen přiměřenými fyzickými a psychickými dispozicemi pro požadovaný výkon ve škole a je doprovázen pocitem štěstí dítěte, je současně dobrým předpokladem budoucího úspěšného školního výkonu a sociálního zařazení.*“ (Langmeier, Krejčířová, 2006, str. 106-107).

Školní zralost vymezují Bednářová, Šmardová (2010) jako: „*Dosažení takového stupně vývoje (v oblasti fyzické, mentální, emocionálně-sociální), aby se dítě bylo schopno bez obtíží účastnit výchovně-vzdělávacího procesu; nebo alespoň bez větších obtíží, nejlépe s radostí a dychtivostí.*“ (Bednářová, Šmardová, 2010, str. 2).

Klenková a Kolbábková (2003) vidí školní zralost jako „*Určitá kritéria, která musí dítě před vstupem do školy zvládnout. Jedná se o soubor požadavků v oblasti tělesné, duševní i sociální. Školní zralost je ovlivněna úrovní rodiny i možnými zděděnými činiteli, popřípadě některými organickými postiženími dítěte*“ (Klenková, Kolbábková, 2003, str. 5).

Švejcar (2003) ve své knize pojem školní zralost vysvětluje takto: „*Obecně znamená pojem školní zralosti dosažení takového stupně tělesného i duševního vývoje, který umožňuje dítěti osvojit si školní znalosti a dovednosti*“ (Švejcar, 2003, str. 167).

Občas bývá v literatuře zaměňován pojem školní zralost a školní připravenost. Školní připravenost je předpoklad pro úspěšnou školní zralost, obsahuje v sobě předpoklady citové, rozumové, pracovní a tělesné.

„Připravenost dítěte na školu – výsledek výchovných vlivů, můžeme vymezit jako schopnost plnit požadavky, které vyplývají z povahy školní práce. Název školní zralost zdůrazňuje, že jde především o jev biologický, podmíněný zráním nervové soustavy a závislý na věku dítěte. (Připravenost je chápána jako funkce věku.) Věk dítěte však nelze brát jako jedinou podmínku připravenosti. Důležitou úlohu sehrává vliv sociálního prostředí, v němž dítě vyrůstá.“ (Vašutová, 2005, str. 47).

V souvislosti se školní zralostí se uvádějí tři složky, které jsou pro vstup do základní školy klíčové: fyzická zralost, psychická zralost, sociální a emocionální zralost.

2.1 Tělesná zralost

Fyzickou (tělesnou) zralost a zdravotní stav diagnostikuje dětský lékař. Dítě by mělo svým růstem i fyzickými dispozicemi odpovídat svým vrstevníkům, kteří také dosáhli šesti let. Z hlediska fyzického vývoje by mělo být pohlíženo na výšku a věk, ale tato informace by neměla být rozhodujícím kritériem pro posuzování školní zralosti. (Bednářová, Šmardová, 2011).

V některých publikacích se můžeme setkat s orientačními požadavky na věk a váhu – 20 kg a 120 cm. V tomto ohledu ale musíme vzít na zřetel individualitu každého dítěte a rodinné dispozice, které nám mnohé napoví. Je ale zřejmé, že děti s menší váhou a výškou mohou trpět snadnější unavitelností, proto i z tohoto důvodu je nutné zvážit odklad školní docházky. Dětský lékař mimo jiné zkontroluje sluch, zrak, dentici, zjistí váhu a výšku dítěte, změří mu krevní tlak, zkontroluje správné sezení, zádové svaly, tak také může pro orientaci využít orientačního testu školní zralosti, která se ale v dnešní době nepokládá za směrodatnou. Filipínská míra, orientační zkouška vypadá takto: dítě by si mělo dosáhnout pravou rukou přes temeno vzpřímené hlavy na boltec levého ucha. Dětská lékařská se spíše dnes zaměřuje na problém dnešní doby a tím je dětská obezita. Vlivem dnešního způsobu života, kde je nedostatek pohybu a málo zdravé stravy, se lze setkat s dětmi, které například ve čtyřech letech mohou vážit 20 kg, proto ani orientační požadavek na váhu nemůžeme

brát jednoznačně. (Jucovičová, Žáčková, 2014). V úvahu se také musí vzít pohlaví dítěte. Děvčata bývají zpravidla o čtvrt roku vyspělejší než chlapci.

Dosažení určitého stupně zralosti centrální nervové soustavy je pokládán za nejdůležitější znak tělesné zralosti. Je to záruka úspěšného absolvování školní docházky, zejména pak úspěšné absolvování první třídy, která je v ohledu na ostatní ročníky nejsložitější na psychiku.

Do tělesné zralosti můžeme zařadit také vývoj hrubé a jemné motoriky. Zvládnutí jemné motoriky se odráží v psaní, na které je v první třídě brán velký zřetel. Dítě v šesti letech by již mělo mít vyhraněnou lateralitu. Pokud nastanou nějaké pochybnosti, je v kompetenci mateřské školy zařadit v pedagogicko-psychologické poradně vyšetření lateralitu. Jak uvádí Mlčáková (2009), první polovina palce přidržuje tužku z levé strany, hrana prvního článku prostředníčku z pravé strany a ukazováček, který přitlačuje tužku k podložce ze shora. Ukazováček nesmí být prohnutý. Mlčáková (2009) uvádí, že tužka by se měla držet přibližně 3 cm od hrotu a měla by být uchopena spodním držením, kdy prsty píšící ruky jsou pod linkou. Tento úchop by měl být stejný pro praváky i leváky. Špatné držení tužky se velice těžce přeučuje a může vést až k dysgrafickým obtížím. (Mlčáková, 2009). V době, kdy dítě má nastoupit do základní školy by mělo vědět, kterou ruku preferuje a kterou rukou bude psát. Lateralita se ale netýká pouze ruky, ale také oka, nohy a ucha. Porucha řeči či psychické a psychosomatické obtíže, toto vše může vzniknout z násilného přeučování. Pokud má dítě dominantní levou ruku a pravé oko, jedná se o lateralitu zkříženou, dále se můžeme setkat s lateralitou nevyhraněnou (se kterou se setkáme u dětí mladších, přehazují lžici nebo tužku z jedné do druhé ruky) a lateralitou souhlasnou (pravé oko, pravá ruka). (Křováčková, 2014). Mluvíme tedy o pravorukosti, levorukosti, či ambidextrii (obourukost). Standardizovaný test laterity, který se v České republice používá, je od autorů Matějčka a Žlaba z roku 1972. Křišťánová (1998) popisuje ve své knize: „*Zkouška může být používána psychology, speciálními pedagogy, učiteli, lékaři a dalšími pracovníky*“ a říká, že vzhledem k nedostupnosti tohoto testu, jej s laskavým svolením ze strany autorů testu zveřejňuje. (Křišťánová, 1998, str. 12–13). Tento test obsahuje několik úkolů pro lateralizaci oka a ruka. Jsou jimi například: dívání se klíčovou dírkou, dívání se do dalekohledu, zasouvání kolíčků, zatlukání hřebíku... (Zelinková, 2011).

„Zatímco, pro předškolní dítě je charakteristická značná nebrzděná pohyblivost, pobíhání a poskakování, má budoucí školák vydržet již čas od času v klidu a přenést svou pohybovou aktivitu do činnosti rukou.“ (Jirásek, 1971, str. 43).

Sezení při psaní je důležitým faktorem správného psaní. Dítě by mělo sedět s opřenou bederní páteří, stehna by se měla 2/3 dotýkat židle, nohy by měly být položeny na zemi – k tomuto můžeme využít polohovací židle a ruce by v loktu měly svírat pravý úhel.

Pedagogický slovník (Hartl, Hartlová, 2013, str. 69) stanovuje, že: „*Grafomotorika je soubor psychomotorických činností, které jedinec vykonává při psaní. Psaní není jen záležitostí psacích pohybů ruky (případně nohy, či úst), ale je řízeno psychikou. Grafomotorika tedy může být nápomocna při diagnostice psychických stavů (únavy, strachu), procesů a vlastností, při diagnostice poruch a nemocí jedince.*“

2.2 Kognitivní zralost

Nejenom fyzická zralost je důležitá k tomu, aby dítě zvládlo náročné podmínky a bylo připraveno k absolvování zápisu a následně první třídy základní školy. Nedílnou součástí je také psychická zralost. Psychická zralost je ovlivněna genetickou výbavou dítěte, ale také sociálním prostředím. Již v prenatálním období vznikají předpoklady pro školní úspěšnost. Předčasně narozené děti mohou mít se soustředěním, emocionalitou, vizuomotorikou, řečí, sluchovou i zrakovou diferenciací potíže. Mohou se u nich objevit i specifické poruchy učení. (Krejčířová, Langmeier, 2006). I v této oblasti hraje velice důležitou roli sociálně podnětné prostředí, které má velký vliv na školní úspěšnost dítěte. Souhlasíme s názorem, že děti s nepodnětného prostředí mohou mít v první třídě problémy a mohou být málo připravené. Výchovně vzdělávací působení v mateřské škole, rodina a dispozice jsou velice důležitým faktorem, ovlivňující kognitivní zralost. Navštěvování mateřské školy je podle nás důležitým faktorem, který ovlivňuje budoucí přípravu a přechod do základní školy. Nejenom že v mateřské škole dítě získává nové sociální role, ale také se učí novým poznatkům, rozvíjí si fantazii, tvořivost, řeč, aj.

Jucovičová (2014) uvádí, že přechod od konkrétního, názorného k obecnějšímu a pojmovému myšlení je typickým znakem pro předškolní dítě (Jucovičová, Žáčková, 2014). V myšlení se objevují analyticko-syntetické procesy, dítě si všímá jednotlivostí, chápe vztahy mezi nimi. „*Školsky zralé dítě dovede nejen rozlišovat různé detaily na obrázku (jejich tvar, počet, směr apod.), ale má i jinou strategii vnímání než dítě nezralé, dokáže si obrázky systematicky prohlížet, celek vnímá jako soubor detailů, mezi nimiž jsou nějaké vztahy.*“ (Petrová, 2012, str. 79). V rámci prelogických a předpočetních představ je schopno chápat pojmy menší – větší, začátek – konec, mělo by zvládnout seřazení do

největšího po nejmenší a naopak. Zhruba se orientuje v číselné řadě 0–5 a dokáže tuto řadu vyjmenovat. (Jucovičová, Žáčková, 2014).

Podle Bednářové (2011) je: „*Pro zvládnutí trivia (čtení, psaní, počítání) je důležitá dostatečná úroveň rozumových schopností a rovnoměrnost vývoje v jednotlivých oblastech.* (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 3).

U dětí se můžeme setkat se dvěma případy: dítě má nezralou pouze jednu z oblastí – například grafomotorika, v tomto případě je důležitá motivace dítěte ze strany učitele, ale i rodiče, nebo jako druhý případ, kdy má dítě mimořádné nadání a například už čte, píše, nebo počítá, zde je možnost zvážit předčasné zaškolení, které ale musí být velice pečlivě zvažováno. (Bednářová, Šmardová, 2011)

Podle Bednářové a Šmardové (2011): „*Do skupiny kognitivních předpokladů patří následující schopnosti (toto rozdělení je do jisté míry umělé, např. v grafomotorice se uplatňují i mimokognitivní faktory, podobně jako v jiných oblastech se zase uplatňují i jiné předpoklady): vizomotorika, grafomotorika, řeč, sluchové vnímání, zrakové vnímání, vnímání prostoru, vnímání času, základní matematické představy.* (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 3)

S přibývajícím věkem, roste slovní zásoba, eliminují se řečové vady (případně se spolupracuje se speciálním pedagogem, či logopedem). Dítě využívá všechny časy českého jazyka, mělo by mluvit gramaticky správně (užívat spojky, předložky, zájmena). Dítě školsky nezralé může trpět dyslálií – neumí vyslovovat všechny hlásky správně. (Klenková, Kolbábková, 2003).

Před nástupem do školy se mění také představivost dítěte. „*Představivost dítěte postupně ztrácí svoji spontaneitu a nezáměrnost, děti již dovedou rozlišovat mezi skutečností a fantazií. Svět představ má však pro ně i nadále své kouzlo a vracejí se k němu ve hře a četbě*“ (Valentová, 2001, str. 226).

Pro posuzování rozumových schopností se ve pedagogicko-psychologických poradnách využívají standardizované testy rozumových schopností, jako jsou WISC – III - Wechslerova inteligenční škála pro děti, dále SON–R 2½–7, Stanford – Binet. Tyto testy posuzují rozsah slovní zásoby, úroveň matematických představ, úroveň verbálních schopností. (<http://www.testcentrum.com/>).

2.3 Emocionální a sociální zralost

V ohledu na tuto oblast je nutné brát na zřetel, že každé dítě je individualita a je velice obtížné tuto oblast definovat. Emocionalita a odolnost vůči zátěži je dalším

důležitým kritériem k posuzování školní zralosti. Záchvaty křiku, pláče, vzteku by se u zralého dítěte projevovat neměly. Také by se dítě mělo lépe potýkat a vypořádat se se zátěžovými situacemi. Odloučení od rodiny, respektive od matky, by mělo být samozřejmé. Dítě by mělo dospět k určité sebekontrolě a kontrole svých citů. Nároky na školní práci s sebou nesou určitou zátěž, kterou by mělo dítě zvládnout (Jucovičová, Žáčková, 2014).
„Celková zralost pro školu je ovlivněna, jak již bylo naznačeno, mnoha faktory. Závisí na biologickém zrání a zdraví organismu, osobním vývojovém tempu, na dosavadním vývoji dítěte a okolnostech jej provázejících, na působení rodiny i předškolních zařízení.“
(Petrová, 2008, str. 91)

V socializačním procesu má významnou úlohu také hra. *„Kojenec a batole ještě více experimentovali, než si hráli, a od školních let začne hru vytlačovat práce. Proto je předškolní věk klasickým obdobím hry. Předškolák si hraje intenzivně, s velkou vážností a vášnivostí. Dovede se do hry tak zabrat, že úplně zapomene jít včas na záchod, a dokonce se do ní vžije natolik, že se směje, vztekle křičí – i pláče“* (Říčan, 2006, s. 127). Zapojení dítěte do her a jeho soustředění závisí na mnoha faktorech, jako je aktuální stav, emoční atmosféra, dostatek času a podnětů, přiměřenost podnětů a také kamarádi, se kterými si dítě hraje (Šulová, In Mertin, Gillernová, 2003). Langmeier a Krejčířová (2006) rozlišují několik typů her: Funkční typ hry – hry s vlastním tělem, kdy se procvičují pohyby důležité pro růst, Konstrukční typ hry – hry s předměty, které dítě zatím nezná, jako jsou kostky, písek, plastelína atd., Iluzivní typ hry – úlohové hry, např. hadřík představuje peřinku, padák atd., Úkolové hry – dítě si hraje na maminku, tatínka, hraji si „na něco“. (Langmeier, Krejčířová, 2006).

Dítě by mělo být připraveno na to, že ze strany učitele dojde k hodnocení a srovnávání jeho výkonů, ale dítě sociálně a emocionálně zralé tuto skutečnost přijme a srovná se s ní. Pro rozvoj sociálních dovedností je důležité dítěti poskytovat dostatek příležitostí pro setkávání s jinými dětmi, ať už je to v mateřské škole, nebo na kroužcích, které mohou děti navštěvovat. Jucovičová (2014) tvrdí, že: *„Sociální zralost je ale velmi důležitou složkou školní zralosti – vždyť dítě přechází ze „světa her“ do „světa práce a povinností“, získává nové životní role a bude muset v těchto rolích fungovat ve větším kolektivu dětí a při větší zátěži.“* (Jucovičová, Žáčková, 2014, str. 32).

2.4 Zápis do základní školy

Zápis do základní školy je velice důležitou událostí v životě dítěte. Měla by to být slavnost a každá rodina by si tuto skutečnost měla užít a udělat z ní mimořádnou událost.

Tato událost může samozřejmě působit jak na dítě, tak i na rodiče stresově. Výběr vhodné základní školy (rodiče mají na výběr spádovou školu, nebo si mohou zvolit školu jinou), ale také obavy, zda je jejich dítě zralé na vstup do základní školy a zda při zápisu obstojí. Před zápisem do základní školy mohou rodiče využívat akcí, které daná ZŠ pořádá a podle toho se rozhodnout. Tyto akce mají nejčastěji charakter ukázkových hodin, dne otevřených dveří, akcí přímo pro mateřské školy, či návštěva mateřských škol pedagogy základních škol, kde prezentují jejich základní školu, mohou pomoci s rozhodováním, rozdat informativní letáky. Rodiče si k zápisu musí donést rodný list dítěte a občanský průkaz.

Podle Školského zákona (561/2004 Sb.) je zápis definován takto:

„Zápis dětí do základních škol vychází z ustanovení zákona č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů, kde je specifikován takto:

„Zákonný zástupce je povinen přihlásit dítě k zápisu k povinné školní docházce, a to v době od 1. dubna do 30. dubna kalendářního roku, v němž má dítě zahájit povinnou školní docházku. (Znění tohoto ustanovení je účinné až od 1. 1. 2017, kdy se v § 36 odst. 4 školského zákona původní slova „15. ledna do 15. února“ nahrazují slovy „1. dubna do 30. dubna“.)“ (§ 36, odst. 4, zákona 561/2004, Sb.)

Zápisy do základní školy mohou mít různé formy. Buď jako forma tradičního zápisu, kde učitel pracuje s dítětem a u zápisu jsou také přítomni rodiče. Jako druhý typ se můžeme setkat s formou netradičního zápisu, kde dítě putuje například se staršími dětmi po budově školy, kde plní různé úkoly na stanovištích u pedagogů. A jako třetí se můžeme setkat s individuálním zápisem, kdy pedagog pracuje s dítětem bez přítomnosti rodiče.

Větší pozornost musíme věnovat dětem narozeným v létě, protože je u nich větší riziko školní nezralosti, a dále dětem, které nenavštěvovaly mateřskou školu, neboť mohou být sociálně nepřipravené na vstup do školy a učitelky v mateřské škole nemohly systematicky připravovat dítě na vstup do školy (Kréglová, 2003). S ohledem na povinný předškolní rok v mateřské škole (1. 9. 2017) nám ale tato skutečnost odpadá.

Ve výroční zprávě ČŠI z roku 2016/2017 nalezneme k zápisům do základních škol tento text: *„Téměř ve všech ZŠ proběhl zápis do 1. ročníku formou rozhovoru učitelů s dětmi a plnění zadaných úkolů. Téměř tři pětiny škol využily jako součást zápisu hru a dvě pětiny prohlídku školy. Testování (psychologický test školní zralosti) bylo zaznamenáno*

pouze v jedné škole a nemělo vliv na rozhodnutí o přijetí dítěte k základnímu vzdělávání.“ (Výroční zpráva ČŠI, 2017, str. 18).

Požadavky na to, co by mělo dítě k zápisu umět, se různí. Každá škola si požadavky k zápisu vypisuje a hodnotí sama. Ale obecně můžeme říci, že požadavky se moc od sebe neliší. Všechny požadavky by měly vycházet z RVP PV z klíčových kompetencí, které by měly učitelky z mateřských škol po celou dobu výchovně vzdělávacího procesu rozvíjet. (RVP PV, 2018).

2.5 Odklad školní docházky

Podle zákona 561/2004 Sb. je odklad školní docházky definován takto:

„Není-li dítě tělesně nebo duševně přiměřeně vyspělé a požádá-li o to písemně zákonný zástupce dítěte v době zápisu dítěte k povinné školní docházce podle § 36 odst. 4, odloží ředitel školy začátek povinné školní docházky o jeden školní rok, pokud je žádost doložena doporučujícím posouzením příslušného školského poradenského zařízení, a odborného lékaře nebo klinického psychologa. Začátek povinné školní docházky lze odložit nejdéle do zahájení školního roku, v němž dítě dovrší osmý rok věku.“

„Pokud se u žáka v prvním roce plnění povinné školní docházky projeví nedostatečná tělesná nebo duševní vyspělost k plnění povinné školní docházky, může ředitel školy se souhlasem zákonného zástupce žákovi dodatečně v průběhu prvního pololetí školního roku odložit začátek plnění povinné školní docházky na následující školní rok.“ (§ 37, zákon 561/2004, Sb.)

Zákonný zástupce je ten, který žádá o odklad školní docházky, mateřská škola je pouze sekundárním činitelem, která na základě diagnostiky může odklad doporučit. O odklad školní docházky žádá písemnou formou, a i když rodič zažádá o odklad školní docházky, musí se v termín zápisu dostavit a žádost osobně předat řediteli ZŠ. Tato žádost musí být doložena doporučením příslušného školského poradenského zařízení a odborného lékaře.

V případě nezvládnutí školní docházky z důvodu nedostatečné tělesné nebo duševní vyspělosti, je možnost dodatečného odkladu školní docházky. Dodatečný odklad je udělován dětem první třídy, ale pouze do prvního pololetí. Dítě se vrací zpět do mateřské školy nebo do přípravné třídy – tento krok je ale velice riskantní, jelikož se dítě může cítit méněcenně, tato situace je spojena s pocitem selhání a je proto nutné tuto skutečnost velmi dobře projednat nejen s rodiči, ale hlavně se školským poradenským zařízením či školním

psychologem. (Jucovičová, Žáčková, 2014). Podle Bednářové, Šmardové (2010): „*Některé nezralé děti potřebují pouze čas na přirozené vyzrání, některým je však třeba poskytnout podporu v rozvoji nevyzrálých nebo přímo oslabených oblastí*“ (Bednářová, Šmardová, 2010, str. 7).

Odklad školní docházky může pro některé rodiče představovat noční můru. Je několik typů rodičů. Za prvé jsou to rodiče, kteří chtějí dát odklad školní docházky pouze z důvodu, aby dítěti prodloužili dětství, že je dítě stále hravé, i když zápis zvládlo skvěle. Bohužel si neuvědomují fakt, že tím mohou dítě poškodit a dalším rokem v mateřské škole zabrzdit jeho vývoj. Druhým extrémem jsou rodiče, kteří nedbají doporučení učitelek mateřských škol, ani jiných odborníků z PPP či SPC. Nástupem do školy tak dítěti ublíží a může nastat situace, kdy může být dítě vráceno zpět do mateřské školy. Třetím typem rodičů jsou ti, kteří žádají o předčasné zaškolení, dříve než v 6 letech věku dítěte. Tato skutečnost je velice těžká na posouzení. Jenom pár procent dětí je schopno předčasného zaškolení. (Petrová, 2008).

Podle Bednářové, Šmardové (2010) by se měl brát zřetel na děti, u kterých je vhodné zvažovat odklad školní docházky:

„*děti zdravotně oslabené*“

„*děti s významným opožděním kognitivního vývoje*“

„*děti s pomalejším nebo nerovnoměrným kognitivním vývojem*“

„*děti s výraznější nezralostí v některé z dílčích oblastí kognitivního vývoje*“

„*děti nezralé v oblasti práceschopnosti*“

„*děti nezralé v oblasti emocionálně-sociální*“ (Bednářová, Šmardová, 2010, str. 7).

Jak uvádí ČŠI (2016): „*Počet dětí, které mají odloženou povinnou školní docházku, je přibližně stejný jako v loňském roce (loni 15,2 %, letos 15,0 %). Struktura příčin odkladu se rovněž již několik let nemění. Největší podíl tvoří celková nezralost (36,8 %) a logopedické vady (26,9 %), další příčiny jsou sociální nezralost (12,6 %), nevyzrálá grafomotorika (11,9 %) a poruchy soustředění (11,3 %). Toto rozložení potvrzuje, že rozhodnutí o odkladu má své opodstatnění.*“ (Výroční zpráva ČŠI, 2016, str. 28).

3 POSUZOVANÁ KRITÉRIA ŠKOLNÍ ZRALOSTI

Posuzování školní zralosti probíhá již v mateřské škole, kde by měla být k dispozici diagnostika dítěte, ve které se učitelky mateřských škol zaměřují na různé oblasti. Na základě diagnostiky je možné určit, jaké úrovně děti dosahují v jednotlivých oblastech a do jaké míry jsou schopné zvládnout nároky školy včetně odhalení případné nezralosti dětí k zahájení povinné školní docházky (Spáčilová, 2009; Karpíšková, 2010). Při výskytu deficitů by se měla instituce mateřské školy obrátit na pedagogicko-psychologickou poradnu k vyšetření školní zralosti odborným psychologem.

Diagnostika školní zralosti se provádí formou různých testů, přičemž u předškolních dětí se nejvíce využívá pozorování, rozhovor, testy. K těmto diagnostickým testům patří Orientační test školní zralosti, Vývojový test zrakového vnímání, Edfeldtův Reverzní test, Kondášova Obrázková slovní zkouška, zkouška laterality, kresba postavy a standardizované inteligenční testy u dětí předškolního věku a další.

3.1 Diagnostické metody

Diagnostické metody nejčastěji užívané v současných mateřských školách jsou prováděny pomocí nejrůznějších metodik. Velká řada z nich se zabývá diagnostikou oblastí školní zralosti. Jedná se především o oblasti motoriky, grafomotoriky, zrakového a sluchového vnímání, paměti, řeči, vnímání prostoru, předmatematických představ a podobně. Níže uvádíme zkrácený výčet některých z nich:

Diagnostika předškoláka

Kniha od autorek Klenkové a Kolbábkové (2003) je další možnou metodikou, která se zaměřuje na správný vývoj předškolního dítěte. Jsou zde pohromadě materiály a metodické postupy pro práci s dětmi. Cílem je co nejvíce ovlivnit vývoj řeči tak, aby byla, co v největší míře řeč správně rozvinuta před nástupem do školy. Kniha se zaměřuje z velké části na deficity řeči, lehké mozkové dysfunkce, sluchu, zraku. (Klenková, Kolbáková, 2003).

Diagnostika deficitu dílčích funkcí

Autorka metody je rakouská klinická psycholožka a psychoterapeutka, která se v praxi již více než 30 let primárně věnuje dětem s problémy v učení a chování. Ve svém projektu se zabývá třemi základními pilíři procesu učení, kterými jsou pozornost, vnímání

a paměť. Cílem této metody je detailně popsat úroveň percepčních a kognitivních funkcí sledovaného, aby se mohl stanovit individualizovaný plán nápravy. Metoda může být aplikována u dětí od osmého roku, až do dospělého věku, přičemž horní hranice není stanovena. I v českém prostředí byla tato metoda úspěšně využívána u dospělých s poruchou učení.

Metoda vznikla díky realizovanému výzkumu v letech 1977/78 a 1978/79, který provedla Brigitte Sindelar společně s Dr. Gertrudou Bogyi. Metoda zahrnuje zjišťování úrovně zrakové diferenciaci, dále se zaměřuje na verbálně akustickou diferenciaci. U dětí touto metodou můžeme dále hodnotit motoriku mluvidel, koordinaci a pohyby ruky a očí při kresbě nebo orientaci v prostoru. (Sindelar, 2013).

Metoda má díky velice dobře rozpracované metodice výhodu v tom, že se velice přesně dá odhalit, v jaké oblasti má dítě problém. Tuto metodu mohou použít nejenom pedagogové a psychologové, ale také rodiče.

Diagnostika dítěte předškolního věku

Kniha autorek Bednářové, Šmardové (2013) se zaměřuje na sledování a rozvoj oblastí, důležitých pro hladký vstup do základní školy. Jedná se o nejčastěji využívanou diagnostiku, kterou využívají mateřské školy v České republice. Přináší návod, jaké oblasti vývoje u dítěte sledovat, co by dítě, v kterém věku mělo umět. Publikace zahrnuje tyto oblasti vývoje dítěte: motorika, jemná motorika, grafomotorika, sebeobsluha, zrakové vnímání, sluchové vnímání, vnímání prostoru, vnímání času, matematické představy, řeč, sociální schopnosti a dovednosti, hru. Ve spolupráci s Bednářovou, Šmardovou, Lužánkami – středisko volného času Brno vznikla metodická pomůcka Klokanův kufr. (Příloha č. 5). Tato metoda je podrobněji popsána v empirické části diplomové práce.

V následujících kapitolách se zaměříme na oblasti školní zralosti, kterými se zabýváme v empirické části diplomové práce.

3.2 Oblasti školní zralosti

3.2.1 Oblast jemné a hrubé motoriky

„Jemná motorika je řízená aktivitou drobných svalů, kde se jedná o postupné zdokonalování jemných pohybů rukou, uchopování a manipulace s drobnými předměty.

Zahrnuje grafomotoriku, logomotoriku, mimiku, oromotoriku a vizuomotoriku.“ (Opatřilová, 2004, str. 74). Oblast důležitá pro budoucí psaní a sebeobsluhu, tak můžeme nazvat oblast jemné motoriky. Jemnou motoriku rozvíjíme a trénujeme například: mačkáním papíru, cvičením prstů (Příloha č. 4), skládání papíru, modelováním, stříháním a lepením. Vyskotová (2013) uvádí druhy dva druhy manipulace: monomanuální činností rozumíme činnost, která se dá vykonávat pouze jednou rukou. Je to například česání, čištění zubů, používání lžice apod. Druhým typem manipulace je manipulace bimanuální, kde se k činnosti musí požívat ruce dvě. Většinou to bývá tak, že jedna ruka je dominantní a druhá podpůrná. Do této skupiny manipulací patří například zavazování tkaniček, používání příboru, nebo také oblékání. (Vyskotová, 2013). U dětí předškolního věku se můžeme setkat s několika způsoby úchopů. Proces úchopu rozlišuje Vyskotová (2013) na tři fáze: *„Fáze přípravná má připravit osobu na úkon s ohledem na obtížnost a složitost úchopu. Tato fáze začíná odhadem vzdálenosti předmětu a zhodnocením podmínek, poté nastává příprava na překonání podmínek, posunování těžiště těla k předmětu a nastavení pozice těla pro nejvhodnější uchopení předmětu. Délka přípravné fáze závisí na zkušenostech, okolním prostředí, ale také na celkovém stavu jedince. Tuto fázi můžeme ještě dále rozdělit na úsek orientace, úsek přiblížení a úsek vlastní prepozice. V okamžiku, kdy osoba uchopí daný předmět nastává fáze úchopu a manipulace. Celou fázi provází střídavé a dostatečně silné svalové napětí. Tato činnost se po vypracování pracovního stereotypu automatizuje. Třetí fáze úchopu je fáze uvolnění. V této fázi dochází k odložení předmětu a oddálení ruky.“* (Vyskotová, 2013, str. 176). Dalším kritériem v oblasti jemné motoriky je oblast sebeobsluhy, kdy by dítě nemělo mít problém zapnout si knoflíky, zavázat tkaničky, měly by na něho být kladeny drobné domácí práce – dítě si zvládne namazat chleba, jíst příborem, nalije si polévku. Dítě by mělo zvládat tzv. špetkový úchop – úchop mezi hrotem tužky a prsty by měla být mezera cca 3 cm - pro psaní i čtení je důležité, aby dítě sledovalo pohyby zleva doprava. (Mlčáková, 2009). Ke správnému držení dětem mohou pomoci speciální nástavce, které slouží k zafixování správného držení. Samotnému grafomotorickému cvičení by vždy mělo předcházet průpravné cvičení, jehož součástí by měla být práce s drobným materiálem, stavebnicí, prstová cvičení, hry s kruhovým trenérem, ježkem apod. U rozvoje grafomotoriky se předpokládá, že dítě má uvolněné zápěstí, loket i rameno. K rozvoji správného držení tužky a uvolněného zápěstí slouží různé grafomotorické sešity a cvičení, vhodné začít nejdříve obkreslovat prstem, později tužkou, sledujeme správný úchop, sezení, uvolněnost a tlak na podložku. Již v mateřské škole by se měla odehrávat cílená grafomotorická cvičení, zaměřená nejenom na předškolní děti.

Při grafomotorických činnostech a pracovních úkolech musíme dbát na posloupnost. Velice důležitou roli ve školní zralosti hraje kresba – měla by obsahovat všechny detaily – prsty, detaily na hlavě, správné proporce. Kresba chlapců a dívek se může lišit. Děvčata se více zaměřují na detaily, zdobné oblečení. (Bednářová, Šmardová, 2011).

V oblasti hrubé motoriky by mělo být dítě obratné, mělo by mít sladěnou koordinaci pohybů. Běh, skoky, chůze v terénu, házení a chytání míče, skoky sounož, skoky na jedné noze, chůze po schodech se střídáním nohou, jízda na kole, koloběžce, všechny tyto činnosti by předškolnímu dítěti neměly činit potíže.

3.2.2 Zrakové vnímání a paměť

„Úroveň zachycení a zpracování zrakových vjemů ve školním věku významnou měrou poznamenává čtenářské a další dovednosti. Dobré zrakové vnímání je předpokladem mimo jiné k úspěšnému zvládnutí čtení a psaní písmen, slabik, slov, číslic a čísel. (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 37).

V oblasti zrakového vnímání, která je důležitá nejenom pro budoucí čtení a psaní písmen, slabik sledujeme mnoho kritérií. V mateřské škole se v oblasti zrakového vnímání zaměřujeme hlavně na rozlišení: figury a pozadí – jde o schopnost soustředit se na určitý zrakový podnět, při nevyzrállosti může později docházet ke ztížené orientaci, splynutí s pozadím. (Bednářová, Šmardová, 2011). U zrakové diferenciaci by dítě mělo vyhledat dva stejné předměty v řadě, odlišit předmět v řadě lišící se vertikální, horizontální podobou, odlišit obrázky lišící se detailem, vyhledat věci podle zadaného kritéria, skládat a rozkládat puzzle, zapamatovat si viděné obrázky, pojmenovat základní barvy i jejich odstíny. Tyto činnosti jsou důležité hlavně k tomu, aby si dítě při čtení nezaměňovalo písmena, číslice a pořadí (Bednářová, Šmardová, 2011).

S věkem se dítě stává schopnější k tomu, aby diferenciovalo přesněji, a proto u něj není problém postřehnout i menší detaily. Oslabení této oblasti může mít podle Bednářové, Šmardové (2011) za následek: „záměny písmen lišících se detailem – m, n, k, h, záměny číslic – 3, 9, 4, 7, obtížné rozlišování pravo-levého postavení, přeskakování nebo opakování řádků v textu, pomalejší a namáhavější čtení apod. (Bednářová, Šmardová, 2011).

Důležitou složkou v oblasti zrakového vnímání je podle Zelinkové (2011) také oblast očních pohybů. (Zelinková, 2011). Bednářová, Šmardová (2011) definuje oblast očních pohybů takto: „*Záměrné vedení očních pohybů zleva doprava, sledování jednoho*

řádku po druhém, odshora dolů, uvědomování si posloupnosti...“ (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 38).

3.2.3 Sluchové vnímání a paměť

První oblastí, kterou se zabýváme ve vývoji dítěte, je naslouchání. Tato schopnost je součástí vývoje řeči. Předtím, než dítě nastoupí do základní školy je nutné, aby dokázalo vyslechnout pohádku, příběh, nebo konverzaci. Je jisté, že dítě ze sociálně podnětné rodiny bude mít tuto schopnost rozvíjenou lépe než dítě, které se s četbou, vyprávěním nebo oboustranným nasloucháním neseťká. V základní škole podstatnou část informací vnímá dítě právě sluchem a je proto nutné, aby schopnost naslouchání byla rozvíjena nejenom v mateřské škole, ale také v rodině.

Oblast, která výrazně ovlivňuje rozvoj řeči a myšlení se nazývá sluchová diferenciací a paměť. Dříve než se s dítětem budeme zabývat úkoly a činnostmi pro rozvoj sluchového vnímání, je potřeba se ujistit, zda dítě netrpí žádnou sluchovou vadou. *„Sluchové vnímání je schopnost přijímat, rozlišovat a interpretovat zvuky různé kvality (řečové i neřečové).“* (Zelinková, 2011, s. 75). *„Fonematický sluch je schopnost jemného sluchového rozlišování. Schopnost fonematického rozlišování (diferenciace) je základním předpokladem správného řečového vývoje. Bez toho, aby se dítě naučilo poslouchat, vydělovat a diferencovat zvuky řeči, nemůže správně vyslovovat obzvláště znělé a neznělé hlásky a sykavky“* (Klenková, Kolbábková, 2003, str. 78). Dítě v této oblasti by mělo rozlišit slova se změnou délky hlásky (*váha – váhá, hodný – hodný...*). Dalším dílčím úkolem je určit, zda dítě zvládne odlišit znělé a neznělé hlásky a sykavky (*kosa – koza, koš-kos...*). Změna měkčení a určení, zda jsou slova stejná či odlišná je dalším úkolem, které by mělo předškolní dítě zvládnout (*nemá – nemá, hrozny – hrozni*). Dítě by mělo rozlišovat nejenom slova, ale i slabiky, které pro něj mohou být méně srozumitelné tak, jako předchozí slova. Mluvíme například o rozlišení (*tam – dam, pny – pny, těk – tek, apod.*) Oblast sluchové diferenciací je pro rozvoj a vývoj řeči velice důležitá. Špatně rozvinutá sluchová diferenciací se může ve školním věku projevat různými způsoby: v písemném projevu chybou měkčení, chybami v délce slov, zvýšeným počtem gramatických chyb... (Bednářová, Šmardová, 2011).

U dětí procvičujeme krátkodobou a dlouhodobou sluchovou paměť. Již u dětí v předškolním věku si můžeme všimnout problémů s pamětí, a to zejména, když si dítě nepamatuje básničky či písničky, které se učí společně s ostatními. Dalším ukazatelem, že

má dítě problém s krátkodobou či dlouhodobou je to, když má problém interpretace příběhu, či pohádky bez vizuálního podkladu. *"Ve školním prostředí je většina informací podávána verbálně. Pro učení potřebujeme zachytit, zpracovat a uchovat informace přicházející sluchovou cestou."* (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 33). Pokud u dítěte přetrvávají problémy s pamětí i v základní škole, mohou u něj nastat problémy při diktovaném textu, nejenom v českém jazyce, ale také při pětiminutovkách v matematice, či diktovaných zápisech.

3.2.4 Řeč

Pro vývoj dítěte a jeho fungování ve školském prostředí má jazyk vedle sluchového a zrakového vnímání, mimořádný význam. Řeč je specificky lidská vlastnost dorozumět se, a to nejen verbálně, ale také neverbálně. Verbální řeči se můžeme dorozumět mnoha způsoby: mluvenou formou, psanou formou, nebo čtenou formou. Na druhé straně neverbální neboli mimoslovní, řeči rozumíme řeč těla. (Zelinková, 2011).

Dítě se již v prenatálním období setkává s řečí, kdy poslouchá zvuky okolí. Vývoj řeči je značně individuální a záleží na intelektu, sociálně podmíněném prostředí, ale také anatomickém podmínění vývoje. (Klenková, 2006). Podle Bednářové (2011) je vývoj řeči ovlivněn zejména hrubou a jemnou motorikou, sociálním prostředím, ve kterém dítě vyrůstá a kvalitou vnímání. (Bednářová, 2011). Jak bylo již výše zmíněno, rodina (její výchovný styl, podnětnost k učení, mluvní vzor, aj.) má ve vývoji řeči zásadní vliv. Autoritativní styl výchovy, příliš mnoho trestání, nedostatek podnětů, ale na druhé straně příliš ochranné výchovy, nadbytek informací či neúměrné nároky na vývoj dítěte, mohou vést k nepříznivému vývoji, který může vygradovat až k neurotickým stavům. (Bednářová, 2011).

Jazykové (řečové) roviny

Foneticko-fonologickou rovinou se zabývají vědní obory fonetika a fonologie. (Krčmová, 2006). Tato rovina se zabývá sluchovým rozlišováním hlásek a jejich výslovnost. Již v kojeneckém věku se vyvíjí a rozvíjí schopnost vyčleňovat hlásky ze zvuků prostředí. Přibližně do pěti let je nesprávná výslovnost považována za fyziologickou. Od pěti do sedmi let je nesprávná výslovnost považována za výslovnost fyziologicky prodlouženou. Tento jev je nutné konzultovat s odborníkem a věnovat dítěti odbornou péči. (Bednářová, Šmardová, 2011). V rovině foneticko-fonologické sledujeme zejména výslovnost a artikulační obratnost dítěte.

Další rovinou řečového vývoje je rovina lexikálně-sémantická, která v sobě zahrnuje porozumění řeči, chápání hovoru, ale také aktivní slovní zásoba, aktivní pojmenovávání toho, co dítě vidí, myslí a prožívá. (Bednářová, Šmardová, 2011). Slovní zásobu můžeme u dítěte pozorovat běžným hovorem, nebo také odpovídáním otázek na to, co vidí na obrázku. Úroveň slovní zásoby můžeme u dítěte kontrolovat spontánním vyprávěním určité události, která se mu stala, nebo také spontánním vyprávěním podle obrázků. V této rovině dále sledujeme, zda dítě dokáže tvořit synonyma, antonyma, homonyma.

Třetí rovinou je rovina morfologicko-syntaktická, která se týká užíváním jednotlivých slovních druhů. V prvním až druhém roce života, dítě nejvíce používá podstatná jména, slovesa v infinitivním tvaru a rozkazovací způsob. Mezi druhým a třetím rokem života můžeme u dítěte pozorovat skloňování a časování, užívání jednotného a množného čísla se objevuje po třetím roce života. Po čtvrtém roce života by dítě mělo používat všechny slovní druhy, mluvit ve větách i souvětích. (Kocurová, 2002). Do čtvrtého roku si u dětí můžeme všimnout fyziologického dysgramatismu, po tomto roce by však tento jev měl odeznít. (Kocurová, 2002).

Poslední rovinou je rovina pragmatická neboli užití řeči v praxi. V této rovině sledujeme, zda řečový projev po obsahové i formální stránce odpovídá kritériím běžného hovoru, zda dodržuje pravidla konverzace, dokáže vhodně zformulovat otázku a adekvátně na ni odpovědět. Dalším kritériem při sledování této roviny je, zda dítě využívá i neverbálních prvků komunikace – oční kontakt, mimika, gesta. V pragmatické rovině se zaměřujeme i na skutečnost, že dítě zvládne říci svoje jméno, adresu, jména svých rodičů, sourozenců. (Bednářová, Šmardová, 2011).

Do škol přichází spousta dětí s řečovými problémy, poslední kapitolu o řeči věnujeme právě jim. Mezi nejčastější poruchy se řadí „...*dyslalie, balbuties, opožděný vývoj řeči a specifické poruchy řeči při lehkých mozkových dysfunkcích.*“ (Zelinková, 2011, s. 91). Poruchy řeči může diagnostikovat logoped, nebo foniatr. Skoro všechny poruchy se pojí s motorickým kognitivním, sluchovým a zrakovým deficitem, nebo úrovní laterality a inteligence. (Klenková, 2006). Dyslalie (neboli patlavost) je druh narušené komunikační schopnosti, která představuje poruchu výslovnosti jedné nebo skupiny hlásek. Jedná se o nejčastější typ narušené komunikační schopnosti, který se běžně projevuje u dětí předškolního věku. (Klenková, 2006). V praxi to vypadá tak, že se hlásky buď delegují (vynechávají) nebo substitují (nahrazují) jinou hláskou. (Bytešníková, 2012). Dalším typem narušené komunikační schopnosti, která se může objevit u dítěte předškolního věku

je balbuties (kóktavost). Jedná se o jeden z nejnápadnějších a nejsložitějších typů. U dětí od čtyř do pěti let je kóktavost fyziologická. Důležité je však v tomto období zachytit moment, kdy dítě při kóktavosti vynakládá větší námahu – kdy se u dítěte objevují spazmy. Pokud se kóktavost zafixuje, může se z ní stát chronická záležitost. V tomto případě je nutné vyhledat odbornou pomoc – klinického logopeda nebo logopeda. (Klenková, 2006).

3.2.5 Vnímání prostoru a času

„Dobrá orientace v prostoru usnadňuje každodenní život dítěte.“ (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 43). Vztah koordinace pohybů a vnímání prostoru spolu úzce souvisí. Bez zraku, hmatu, sluchu a v pozdější fázi vývoje dítěte i řeči, bychom nedosáhli správné úrovně vnímání prostoru. „Vymezení prostoru třemi osami (horno-dolní, předo-zadní, pravo-levou) napomáhá prostorové organizaci.“ (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 43). U dítěte s oslabeným vnímáním prostoru můžou ve škole nastat tyto problémy: ztížená orientace v prostoru, ztížená orientace v textu při psaní a čtení, potíže při uspořádávání si číselných řad, potíže v geometrii a v notových zápisech. Ale také při kolektivních sportovních hrách, při rukodělných činnostech. (Bednářová, Šmardová, 2011). Při hodnocení této oblasti se nejčastěji zaměřuje na práci s pojmy: nahoře x dole, v, nad, do, níže x výše, daleko x blízko, první x poslední. Důležitá je i schopnost orientace v okolí, které dítě bezpečně zná. Pro rozvoj této oblasti je důležitá také pravolevá orientace, při které se zaměřujeme na pojmy vpravo x vlevo na vlastním těle, vpravo x vlevo na druhé osobě a vpravo nahoře, kdy dítě má zadána dvě kritéria.

Pro vnímání času není žádný specifický orgán jako jsou oči pro zrak či ruce pro hmat. Časové vnímání si osvojujeme vlastními zkušenostmi a způsobem, jak o čase a událostech hovoříme. Pro smysluplnou organizaci práce je důležité přiměřené vnímání času a časové posloupnosti. V této oblasti se nezaměřujeme pouze na čas jako takový. Zaměřujeme se na činnosti, které dětem více přiblíží časovou orientaci. Detaile se zaměřujeme na činnosti, jakými jsou posloupnost děje, činnosti, které vedou k přiřazování obvyklých typických jevů pro roční období. Dále je žádoucí, aby se předškolní dítě začalo orientovat ve dnech v týdnu. Mělo by znát pojmy jako jsou včera, dnes, zítra, především a pozítří.

3.2.6 Kresba a grafomotorika

„Kresba může poskytnout orientační odhad úrovně vývoje rozumových schopností zejména u předškolních a mladších školních dětí, v pozdějším věku se tato diferenciační

schopnost ztrácí, protože kresebné dovednosti dozrály a dále se nemění.“ (Mlčáková, 2009, str. 31). Kresba a úroveň grafomotoriky jsou jedním z nejdůležitějších faktorů pro posuzování školní zralosti. Kresba nám o dítěti může poskytnout více, než si myslíme. Může nám poskytnout důležité informace o úrovni vizuomotoriky, grafomotoriky, o celkovém vývoji dítěte, o postojích a vztazích k ostatním. Kresba může být využita jako terapeutický nástroj. Kresba je zařazována do projektivních metod. (Bednářová, Šmardová, 2011). Mezi pátým a šestým rokem se kresba dítěte stává realistická. Dítě kreslí stále z paměti. Kresba se stává dvoudimenzionální. Detaily, které by v tomto věku měly být v kresbě obsaženy, se liší tím, zda kresbu vytvořila dívka, či chlapec. (Mlčáková, 2009). U kresby dítěte předškolního věku sledujeme, zda dítě kreslí se zájmem, jaký má kresba obsah, námět a různorodost. V určitém věku se v kresbě projevují prvky, které se u dětí stejného věku objevují. Lidská postava v kresbě předškolního dítěte by měla obsahovat zřetelně hlavu, trup, a nohy. Ruce by měly navazovat k trupu, hlava by k trupu měla být připojena krkem. (Bednářová, Šmardová, 2011). Bednářová (2011) tvrdí, že: *„Kresba však nemusí být vždy na stejné úrovni jako rozumové schopnosti dítěte.*“ (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 14). K tomu, aby kresba i grafomotorika probíhala v dobrých podmínkách je potřeba kvalitního osvětlení, ale také dodržování hygieny písma. Mlčáková (2009) se ve své knize Grafomotorika a počáteční psaní o hygieně psaní vyjadřuje takto: *„K hygieně psaní patří: správné sezení a držení těla při psaní, správný úchop tužky, natočení psací podložky, papíru, sešitu, osvětlení psací podložky, doba, kdy dítě píše.*“ (Mlčáková, 2009, str. 53).

Pokud se zaměříme na grafomotoriku předškolního dítěte, tak by i z kresebného projevu mělo být znát, že úroveň grafomotoriky je vyspělá. V období pěti až šesti let se nejčastěji zaměřujeme na grafomotorické provedení zubů a horní a spodní smyčky. *„Kreslení zubů (ostrých obrátů) předpokládá zvládnutí šikmých čar a změny směru ve vedení čáry.*“ (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 17). Při nedodržení změny směru nemají v konečné fázi zuby takový tvar, jaký měly mít (jsou zakulacené, místo toho, aby byly špičaté). (Bednářová, Šmardová, 2011) *„Při kreslení horních smyček musí dítě již ovládat křížení šikmých čar a dobře si uvědomovat směr vedení čáry.*“ (Bednářová, Šmardová, 2011, str. 18).

V této oblasti nesmíme zapomenout na laterální, protože pokud dítě v předškolním věku tápe v jaké ruce držet tužku, přehazuje si ji z ruky do ruky je na místě, abychom se na vyšetření laterality oka a ruky zaměřili. Důležité informace získáme i soustavným

pozorováním dítěte při spontánních hrách a činnostech – při stavbě z kostek, při vedení autíčka, při hře s pískem... Lateralitu ruky si můžeme ověřit tím, že dítěti zadáváme úkoly a pozorujeme, kterou rukou činnosti vykonává. Ruka, která při vykonávání činností převládá, je považována za dominantní. Patří sem úkoly typu: navlékání korálek, roztáčení káči, hod míčem, šroubování, zatloukání hřebíku... Tato stejná zkouška se dá využít pro zjišťování lateralit oka. Zde sledujeme činnosti, jakými například jsou: dívání se do kukátka, do lahvičky či dívání se do klíčové dírky. (Bednářová, Šmardová, 2011).

4 PŘIPRAVENOST DĚTÍ K ZÁKLADNÍMU VZDĚLÁVÁNÍ

4.1 Charakteristika výzkumu a stanovení cíle

V empirické části předkládané diplomové práce byla zjišťována úroveň zvládnutí požadavků z hlediska školní zralosti. Oblasti a jednotlivé úkoly byly zpracovány na základě teoretické části předkládané práce. Cílem výzkumu je pomocí Diagnostiky dítěte předškolního věku, Bednářová, Šmardová (2011) zjistit, zda je dítě připravené na vstup do základní školy. Výzkum byl prováděn během posledního roku v mateřské škole, kdy nebylo zatím jasné, zda děti do školy nastoupí či dostanou odklad školní docházky. Diagnostika dětí probíhala v měsíci září (2017) a v březnu (2018).

Výzkumné cíle a otázky

V dílčích cílech jsme se zaměřili na individuální pokroky dětí ve sledovaných oblastech a porovnání rozdílů při vstupní diagnostice (září) a druhé (v empirické části diplomové práci – výstupní) diagnostice v březnu.

Hlavní výzkumná otázka:

1. Cílem výzkumu je pomocí Diagnostiky dítěte předškolního věku, Bednářová, Šmardová (2011) zjistit, zda je dítě školsky zralé na vstup do základní školy.

Dílčí výzkumné otázky:

1. Jakého individuálního pokroku dosáhly všechny testované děti ve sledovaných oblastech?
2. Je komunikační schopnost dítěte a řeč přiměřená úrovni dítěte zralého na vstup do školy?
3. Jaká je úroveň zrakové a sluchové diferenciací u sledovaných dětí?
4. Odpovídá kresba postavy a detaily v ní obsažené věku dítěte?

4.2 Charakteristika výzkumného vzorku

Výzkumný vzorek se skládal z čtyř dětí předškolního věku. Celá skupina dětí navštěvovala společně jedno oddělení v mateřské škole ve Vyškově. V tomto oddělení nebyly pouze děti předškolního věku – třída heterogenní, žádné z dětí nemělo odklad školní docházky. Do výzkumného vzorku jsou zařazeny 2 dívky a 2 chlapci. Zaměřili jsme se na

děti od 5,3 do 5,9 let. Ve výzkumném vzorku nebylo dítě s odkladem školní docházky. Jelikož je výzkumný vzorek dětí pouze z jednoho oddělení a byl vybrán záměrným výběrem, výsledky výzkumu z hlediska problémových oblastí nemůžeme globalizovat na všechny děti nastupující do školy, ale stanovené úkoly mohou být podnětem či přínosem pro práci učitelek mateřských škol.

4.3 Charakteristika použitých metod

Ke zjišťování školní zralosti u dětí předškolního věku byly použity dvě výzkumné metody. První z nich byla metoda pozorování. Druhou byla analýza výsledků činností – diagnostika Klokanův kufr a porovnávání výsledků z předchozího diagnostikování. Dále byla využita rodinná anamnéza dítěte.

Metody výzkumu

Rodiče dětí vyplnili dotazník týkající se rodinné a zdravotní anamnézy dítěte. Tyto informace byly dále doplněny o rozhovor týkající se školní anamnézy, který byl proveden s učitelkou z mateřské školy, a o analýzu pedagogické dokumentace. Hlavní část tvorby dat byla založena na přímém pozorování, analýze prací dětí, diagnostice dílčích úkolů grafomotoriky, zrakového a sluchového vnímání, řeči podle diagnostika Klokanův kufr. Ze záznamového archu byly vybrány úkoly, které testovaly zrakovou a sluchovou percepci, úroveň grafomotoriky a kresby, řeč a úroveň vnímání prostoru a času u čtyř dětí předškolního věku. Všechny z úkolů byly převzaty od autorek Bednářové a Šmardové (2015) – Klokanův kufr. V průběhu testování školní připravenosti dětí byl tvořen záznam o úspěšnosti řešení jednotlivých úkolů do záznamového archu dítěte.

4.4 Průběh výzkumu

Průběh výzkumu probíhal v mateřské škole ve Vyškově. Třídu Sluníček tvoří děti od 2,5 – 6let. Jedná se tedy o třídu heterogenní. Na začátku školního roku 2017/2018 v září byli osloveni rodiče všech deseti předškolních dětí. Byl jim rozdán dotazník, který zjišťoval rodinnou anamnézu. Pět rodičů odmítlo dotazník vyplnit, z důvodu ochrany osobních údajů dítěte, také jako důvod uvedli, že rodiče vědí, že dítě bude potřebovat odklad školní docházky a nepotřebuje k tomu další odborné vyšetření, jeden rodič dotazník nevyplnil. Vyšetření každého dítěte probíhalo individuálně v kabinetu s učitelkou, u jednoho dítěte byla potřeba i přítomnost asistenta pedagoga. Každé vyšetření trvalo cca 25 minut.

Informace o vědomostech a dovednostech dítěte byly zaznamenávány do záznamového archu Klokanova kufru, se kterým učitelky v mateřské škole pracují se všemi dětmi.

Oblasti, na které jsme se zaměřili, přímo vycházeli z diagnostiky Bednářové, Šmardové – Klokanův kufr. Celá mateřská škola – dvě třídy běžné, jedna třída speciální logopedická, s tímto dokumentem pracují. Diagnostika je rozdělena na deset kapitol: zrakové vnímání a paměť, sluchová diferenciací a paměť, motorika, grafomotorika a kresba, řeč, vnímání prostoru, vnímání času, základní matematické představy, sociální dovednosti, hra, samoobsluha a samostatnost.

V empirické části diplomové práce jsme se zaměřili na tyto oblasti: zrakové vnímání a paměť, sluchová diferenciací a paměť, motorika, grafomotorika a kresba, řeč, vnímání prostoru, vnímání času. Oblasti, kterými jsme se zabývali jsou přesně popsány v knize Diagnostika dítěte předškolního věku. Aktuální dovednosti jsme zapisovali do záznamového archu Klokanův kufr. Zadání byla rozdělena podle věku. V Klokanových kapsách je pro všechny oblasti diagnostický materiál.

4.5 Analýza dat

Dítě č.1 – dívka

Rodinná anamnéza

První dívka, u které byla zjišťována školní zralost, měla v době první diagnostiky (září) 5,8 let. Dívka se narodila v termínu, jako první dítě. Porod probíhal bez komplikací. V těhotenství nebyly zaznamenány žádné problémy. Dívka je štíhlá, vysoká, radostná. U dívky nastupuje výměna dentice. Je tělesně obratná, navštěvuje sportovní kroužky jako jsou Orel, Spartan Race. S řečí problém podle rodičů nikdy neměla. Tvořila slova i věty podle tabulek. Nikdy nenavštěvovala logopedickou poradnu.

Oba rodiče mají středoškolské vzdělání, matka nepracuje. Dívka žije v rodině úplné. Má mladšího bratra (4 roky).

Do mateřské školy nastoupila v září, tudíž ve 2,8 let. Podle učitelek byla plachá, nesamostatná, velice často se při odpoledním spánku pomočovala. Postupem času se podařilo tuto skutečnost odbourat. Dívka si našla ve třídě kamarádky. Ráda kreslí, tvoří, zpívá, ale nejvíce jí vyhovuje sportovní vyžití na školní zahradě. Ve třídě má mladšího bratra, který do mateřské školy nastoupil ve 2,4 letech. O bratra se zajímá, věnuje mu část své pozornosti. V sociální oblasti se učitelkám zdá, že dívka nemá respekt k autoritám – tuto skutečnost matka odmítá. V mateřské škole se učitelky setkávají hlavně s matkou, otec

chodí pro děti velice zřídka. Dívka má vyhraněné praváctví. O odklad školní docházky rodiče nemají zájem a ani učitelky tuto možnost neurčily za nutnou.

Diagnostika podle Klokanova kufru – září 2017 (5,8let)

Zrakové vnímání a paměť

Barva

Dívka nemá problém s pojmenováním odstínů všech barev. Světlé i tmavé odstíny zvládne pojmenovat. Při rozhovoru dokonce vyjmenovala pár dalších barev, které se v nabídce neobjevily (zlatá, stříbrná, tyrkysová)

Figura a pozadí

Při vnímání zrakových podnětů nemá problém odlišit dva předměty a sledovat linie mezi ostatními obrázky. S přesností určí a vyhledá nejenom obrázek, ale také geometrický tvar.

Zrakové rozlišování (zraková diferenciacie)

Dívka postřehne i rozdíly mezi obrázky s méně výraznými rozdíly. U zadání, u kterého měla odlišit obrázek lišící se vertikální polohou, nebylo potřeba ani udávat zadání, dívka hned jasně poznala, kde je chyba a obrázek určila zcela správně. Vyhledávání dvou shodných obrázků v řadě pro ni také nebyl žádný problém.

Zraková analýza syntéza

U úkolu skládání tvaru z několika částí podle předlohy měla dívka problém. Bylo vidět, že se cítí nejistá, když předkládaný obrázek nezná a nikdy předtím jej neskládala. Bylo těžké ji přemluvit k tomu, aby nedokončený úkol dodělala. Byla potřeba motivace. Naopak u úkolu, kde měla do obrázku doplnit chybějící části, nenastal žádný problém a úkol splnila velice rychle a bez problémů. Na tužku netlačila (více viz. grafomotorika a kresba).

Pohyby očí po řádku

Dívka podle slov učitelky stále plete pravou a levou ruku, proto jí úkol, kde měla vyhledat první objekt ve skupině zleva doprava, činil lehké potíže.

Sluchové vnímání a paměť

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciacie)

Při rozlišování slov bez vizuálního podnětu se změnou délky dívka pracovala s dopomocí. Velice se zaměřovala na ústa učitelky, obrázek a potichu si slova opakovala – *vila – víla, dráha – drahá*. Naopak u slov se změnou měkčení neměla problém a slova bez problémů označila za jiná, či stejná – *nemá – němá, hrozny – hrozní*. U slov bez vizuálního podnětu se změnou měkčení – *dýky – díky, lety – letí*, se žádný problém u dívky neobjevil a tento úkol zvládla.

Sluchová paměť

Větu z pěti slov zopakovala hned na první pokus a vyžadovala další a další pokusy i s vícero slovy. Dokázala dodržet i intonaci věty, rozpoznala, kdy se jedná o otázku, větu oznamovací či rozkazovací a dokázala tak modulovat svůj hlas podle učitelky.

Sluchová analýza a syntéza

S rýmujícími se slovy měla dívka, ale nejen ta, problémy již v předchozím školním roce. Učitelka nejdříve musela dívce na příkladu vysvětlit, co to znamená, když se dvě slova rýmují. Dívka to pochopila až ve chvíli, kdy se tato slova do vět – *Byla jedna babka, prodávala jabka* – dívka poznala, že se slova rýmují. Na příkladu ji také učitelka vysvětila, kdy rým nefunguje – *Byla jedna babka, prodávala banány*. Na skutečnost, že by se matka měla s dívkou zaměřit na rýmující se slova, došla dívka po týdnu do mateřské školy a rýmující se slova ji nedělala problém. Určená slova vytleská a určí počet slabik. Mají s učitelkou „systém“ podle kterého slova vytleskávají a následně počítají slabiky. Dívce nedělala problém ani slova s větším počtem slabik (lokomotiva, autodráha...). Dívka uměla rozpoznat první hlásku ve slově, co jí naopak ale problém dělalo a nezvládla určit ani s dopomocí, bylo určit poslední souhlásku ve slově (les, pes, míč...).

Motorika, grafomotorika a kresba

Laterálita souhlasná. Dívka moc dobře stříhá, nedělá ji problém vystříhnout kruh, nebo obrazce podle čáry. Otvírání dlaně postupně po jednom prstu i dotýkání se bříškem každého prstu ma ruce bříska palce – bez problému. Při spontánní kresbě nakreslila maminku, kresba „létá“ ve vzduchu. Postava má ale všechny detaily jako jsou oči, uši, nos, na ruce je pět prstů. Postava má dlouhé šaty a nohy nejsou vidět – podle slov dívky jsou nohy schované pod šaty. Dívka se umí sama podepsat. Kresba je nakreslená pouze tužkou,

dívka spěchala. Při kreslení grafomotorických prvků je dívka pečlivá, tužku drží správně. Linie jsou rovné, přiměřeně silné. U kreslení „zubů“ si dívka dávala pozor na zastavení pohybu, správný směr a návaznost – nezvedala ruku. Zuby jsou přiměřeně stejně velké. Při kresbě horní smyčky dívka potřebuje motivaci k dokončení úkolu, má strach při špatném pohybu tužkou. Očima kontroluje učitelku a vnímá, zda kreslí správně. Křížné linie jsou v pořádku. Velikost smyček je oproti předloze o něco větší.

Řeč

Řeč plynulá, bez dysgramatismů. Dívka je komunikativní. Nemá problém tvořit antonyma, větší problém jí dělají synonyma – ty tvoří pouze s vizuálním podnětem. Dívka dokáže interpretovat jednoduchou pohádku, pozná na obrázku nesmysl a pojmenuje jej. Dívka skloňuje, tvoří souřadná i podřadná souvětí. Dokáže adekvátně odpovědět na otázku, smysluplně vyjádří myšlenku, nápad. Dokáže poznat nesprávně utvořenou větu, pozná i pojmenuje nesmysl na obrázku. Dokáže se představit, řekne jména svých rodičů, sourozenců, i to kde bydlí. Občas, podle slov učitelky, není schopna vydržet se svojí myšlenkou až ostatní domluví. Skáče do řeči. Logopedickou péčí nenavštěvuje.

Vnímání prostoru a času

Pojmy nahoře, dole, níže, výše, vpředu, vzadu – určí na obrázku, ale také zvládne dát figurku k domečku tak, jak znělo zadání. Na zástupu dětí určí, kdo je první a poslední, předposlední. Na tomto zástupu také zvládne určit, kdo je před, za, vpravo a vlevo, tak jak popisujeme výše, ji dělá občas problém. Při určování dvou kritérií – vpravo nahoře ukáže na formátu, ale nepojmenuje.

Obrázky podle posloupnosti děje seřadí s dopomocí. Byly před ní dány obrázky tak, jak roste kytička (semínko, konvička, sluníčko + malý lísteček, květina) a to podle pokynů a komentáře učitelky splnila. Činnosti typické pro roční období přiřadí a zvládne samostatně, svoje kroky komentuje.

Diagnostika podle Klokanova kufru – březen 2018–6,2let

Barva

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Figura a pozadí

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Zrakové rozlišování

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Zraková analýza a syntéza

Znovu jsem prováděli úkol, který dívce v září činil menší potíže a zvládla ho s dopomocí. Nyní složila geometrický tvar podle předlohy bez sebemenších problémů – bylo vidět, že se na s učitelkou i doma zaměřili. Pro představu jsme dali dívce i úplně jiný rozstříhaný tvar, aby nebylo zřejmé, že má tento úkol nacvičený, a i neznámý tvar složila podle předlohy.

Pohyby očí po řádku

Orientace podle pravé a levé ruky již zpřesněna. Samostatně zvládne vyhledat první objekt ve skupině zleva doprava. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchové vnímání a paměť

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciacce)

Posledním úkolem v této kapitole a pro dívčin věk bylo rozlišit, zda jsou slabiky stejné, či nikoliv. Dívka tento úkol zvládla. Pokud se slabika změnila v prvním hlásce, dokázala dokonce určit, která hláska se změnila – *tyn* – *dyn*, *hal* – *chal*... Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchová paměť

Větu s vícero slovy dívka žádala již při diagnostice v září. Nyní opět s tímto úkolem neměla potíže. Věty zněly pro všechny děti stejně: „*Maminka byla nakupovat a koupila chleba.*“, „*Maminka byla nakupovat a koupila chleba a šunku.*“, „*Maminka byla nakupovat a koupila chleba, šunku a čokoládu.*“ Posledním úkolem pro dívčin věk (6let) bylo to, že zopakuje pět nesouvisajících slov po sobě. Nejprve měla dívka problém s pořadím, a tak učitelka snížila počet slov. Až dívka zopakovala slova v daném pořadí, učitelka přidávala slova. Po několika pokusech dívka zvládla zopakovat pět slov v daném pořadí. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchová analýza a syntéza

V září, kdy dívka nedokázala určit poslední hlásku ve slově se učitelka na tento nedostatek zaměřila i u ostatních dětí. Bylo vidět, že s dětmi dosáhly určitého pokroku.

Dívka v uzavřeném slově zvládla poslední slabiku určit s dopomocí – *les, míč, pes, drak...* U dívky učitelka zkoušela i úkoly, které bylo pro věkovou kategorii 6 – 7let – slovní kopaná – tuto aktivitu dívka znala a s učitelkou ji hráli na poslední slabiku. Dalším nadstandartní úkolem bylo zjistit, zda dívka zvládne z hlásek složit slovo – *m–í–č – míč, p–e–s – pes*, dívka zvládla s dopomocí opět uzavřená slova. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Motorika, grafomotorika a kresba

Laterálita souhlasná, ruka uvolněná. Postavu, kterou si tentokrát dívka zvolila, byl její otec. Postava má veškeré detaily, které má mít – oči, uši, krk, správný počet prstů, nohy. Kresba je mnohem propracovanější než ta, kterou dívka kreslila v září 2017. Postava stojí na zemi, je namalovaná fixami. Otec má vousy, vlasy, barevné oblečení. Grafomotorické prvky zvládla všechny bez problémů – každý týden mají předškolní děti úkoly, kde jedním z nich je i grafomotorika. Je vidět, že se na tomto zapracovalo. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Řeč

S dopomocí obrazového materiálu dokáže již vytvořit slova podobného významu (synonyma) a slova stejného zvuku, ale různého významu (homonyma). Dívka zvládne do příběhu doplnit slovo ve správném tvaru. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Vnímání prostoru a času

Při určování dvou kritérií – vpravo nahoře ukáže na formátu a oproti zářijové diagnostice také pojmenuje. Učitelka vyzkoušela úkol pro děti ve věku 7,5 – 8let – vpravo, vlevo na druhé osobě – tento úkol zvládla dívka s dopomocí, po vysvětlení, že se jedná o zrcadlově otočený obraz.

Posloupnost děje, kdy měla dívka seřadit za sebou jdoucí části pohádky – zvládla bez problémů. Části pohádky komentovala, doplňovala přímou řečí. Pojmy včera, dnes a zítra zná a dokáže je použít. Pojmy předevečirem a pozítří ji dělají problémy. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Dítě č. 2 – chlapec

Rodinná anamnéza

Chlapec, u kterého byla zjišťována školní zralost, měl v době první diagnostiky (září) 5,3 let. Chlapec se narodil v termínu, jako druhé dítě. Porod probíhal bez komplikací. V těhotenství byly zaznamenány problémy s vysokým tlakem. Matka v těhotenství kouřila. Matka měla před otěhotněním vztah s otcem svého prvního dítěte (dívka), který se rozpadl. Podle jejích slov to byl vztah neharmonický, otec dceru občas bil. Matka si našla nového partnera, se kterým má chlapce. U chlapce se v prvním roce života objevily záchvaty vzteku. Ve vývoji řeči se chlapec projevoval jako každé jiné dítě – možná lehce nadprůměrně. Používal složitá slova, dlouhá souvětí. Ve třech letech nastoupil do jiné mateřské školy, než kam dochází teď. Matka měla s vedením školy problémy, nesetkala se s pochopením ani s vysvětlením chlapcovu stavu. Paní učitelky z mateřské školy poslali chlapce na vyšetření do PPP, kde chlapci diagnostikovali ADHD a OCD. Vedení mateřské školy ani učitelky neakceptovali chlapcovu diagnózu, a proto se matka rozhodla, že chlapce nahlásí do jiné mateřské školy. Podle zprávy z PPP byla chlapci přiřazena asistentka pedagoga na 20hodin týdně, jedná se o žáka se speciálně vzdělávacími potřebami a je vzděláván na podkladě IVP. U chlapce se projevují záchvaty vzteku, je méně výchovně vzdělatelný, reaguje impulzivně a potřebuje kontrolu a dohled ze strany dospělých. U chlapce nastupuje výměna dentice. Je tělesně obratný, ale žádný sportovní kroužek nenavštěvuje. Navštěvuje logopedickou poradnu v mateřské škole – C, Č, S, Š, L, R, Ř.

Oba rodiče mají středoškolské vzdělání, matka pracuje jako vedoucí baru. Otec jí v podnikání pomáhá. Na chlapce nemají čas a velice často chlapce vyzvedává babička nebo sestra. Rodiče mají problém s docházkou do školky – často chodí pozdě, nebo se omluví úplně.

Do současné mateřské školy nastoupil v září, tudíž ve 4,3 let. Chlapec je velice živá osobnost, má na všechno svůj názor, spolupracuje hlavně s asistentkou. Má výbušnou, občas až agresivní povahu, proto velice těžko navazuje sociální kontakty s ostatními dětmi. Dodržuje určité stereotypní chování, které mu nikdo a nic nesmí narušit. V komunitním kruhu, podle slov učitelek chlapec vyrušuje, nedává pozor. Je potřeba mu věnovat mnohem víc pozornosti a spíše pracovat s asistentkou pedagoga u stolečku. Asistent pedagoga má pro něj vždy na každý týden připraveny jiné pracovní úkoly, než pro ostatní děti a rozvíjejí tak složky, které mu dělají problém – sociální chování, emoce, city, grafomotorika a kresba. Naopak v matematických představách má chlapec oproti jiným dětem navrch. Rozumová složka narušena není, ale v rodině není podpora, chuť ani čas k tomu, aby se chlapec dále

rozvíjel, proto mateřská škola navrhla rodičům odklad školní docházky z důvodu sociální nezralosti.

Diagnostika podle Klokanova kufru – září 2017 (5,3let)

Zrakové vnímání a paměť

Barva

Barvy pozná všechny, ale má problém a nezvládne ani s dopomocí přiřadit odstíny všech barev.

Figura a pozadí

Při vnímání zrakových podnětů nemá problém odlišit dva předměty a sledovat linie mezi ostatními obrázky.

Zrakové rozlišování (zraková diferenciacie)

Chlapec zvládne odlišit rozdíly mezi obrázky s méně výraznými rozdíly. Odlišit shodné a neshodné dvojice lišící se detailem neměl problém.

Zraková analýza syntéza

Ani u tohoto subtestu neměl chlapec žádné výrazné problémy. Bylo vidět, že asistentka s chlapcem skládání puzzlí trénuje. Na otázku, zda má puzzle i doma, odpověděl, že ne. Radši prý hraje „střílečky“ na PC.

Pohyby očí po řádku

Chlapec absolutně nezvládá určit pravou a levou ruku, tudíž nezvládne vyhledat první objekt ve skupině s kritériem zleva doprava.

Sluchové vnímání a paměť

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciacie)

Při rozlišování slov bez vizuálního podnětu se změnou délky chlapec pracoval s dopomocí a na pomoc si přivolat asistentku pedagoga. Stačilo, aby seděla vedle něj a dodávala mu morální podporu – *vila – vila, dráha – drahá*. Úkol, kdy měl rozlišovat slova se změnou znělé a neznělé hlásky a sykavek, zvládl s dopomocí.

Sluchová paměť

Úkol, kdy mě zopakovat čtyři po sobě nesouvisející slova, zvládnul s přehledem. Bylo vidět, že hledá po třídě slova, která učitelka řekla ukazoval na ně (*tužka, stůl, květináč, okno*). Větu z pěti slov zopakuje pouze s dopomocí. Bylo vidět, že pomalu ztrácí motivaci cokoli dělat. *(Po tomto úkolu byla potřeba krátká pauza, kdy se chlapec potřeboval jít proběhnout. Práceschopnost byla asi 6 minut).*

Sluchová analýza a syntéza

Problém, tak jako u většiny předškolních dětí, které se zúčastnili empirického výzkumu, bylo určit, zda se dvě slova rýmují. Tak jako u přechozí dívky bylo potřeba, aby se slova dala do textu. Chlapec i tak měl potíže určit, zda se slova rýmují, a to i s dopomocí. Tento úkol nezvládl. Naopak u určování počtu slabik byl výborný a tento úkol mu nečinil žádné potíže. Určit první hlásku ve slově byl pro chlapce trochu problém, proto si opět na „pomoc“ přivolal asistentku. Určit pouze slova, kde se na začátku vyskytovaly sykavky – stůl, sekera, slon, čaj, česnek... Slova, která začínala písmeny T, K, V – tužka (začíná písmenem Ž), vlak (neurčil vůbec).

Motorika, grafomotorika a kresba

Laterálita souhlasná. Chlapec kresebné aktivity podle slov učitelky nevyhledává. Chlapec má špatné držení psacího náčiní – hrstičkový. Učitelky se snaží chlapci pomoci tím, že mu dávají na tužku speciální nástavec, při kterém by měly prsty tužku držet správně (3 prsty, ne čtyři). V mateřské škole se chlapec snaží, bohužel doma nekreslí. Bříškem každého prstu se dotkne bříška palce. S asistentkou dělají rozcvičování na prsty. Kresba postavy absolutně nevyhovuje věku dítěte. Postava nemá detaily – uši, prsty, oblečení, krk, nohy. Linie kresby jsou roztřesené, čáry na sebe nenavazují. Do kresby se chlapec musel nutit. Grafomotorické prvky chlapec odmítl dělat. Z analýzy kresby je zjevné, že koordinaci ruky a oka nemá dítě dostatečně rozvinutou. Chlapec často zastavoval pohyb ruky, ruku zvedal a kontroloval směr linie. Z tahu je znát nejistota. Laterálita souhlasná – pravé oko, pravá ruka. *(Po tomto úkolu byla potřeba krátká pauza, kdy se chlapec potřeboval jít proběhnout. Práceschopnost byla asi 5 minut).*

Řeč

Řeč plynulá. Má problém tvořit antonyma, problém mu dělají také synonyma. Chlapec je komunikativní, je vidět, že má potřebu se „vymluvit“. Učitelka tvrdí, že po

příchodu domů hraje pouze počítačové hry, nebo se dívá na televizi. Chlapec chápe jednoduché vtipy a hádanky. Nechce říct žádnou básničku, ačkoliv jich zná hodně. Bylo vidět, že se stydí. Nezvládne vytvořit ani antonyma ani synonyma. Až na používá předložek (*ve škole, ve zahradě...*), mluví gramaticky správně. Nepozná, když učitelka vysloví nesprávně utvořenou větu – *Maminka šel do obchod*, nezvládne také do příběhu doplnit slovo ve správném tvaru – místo obrázku. S dětmi komunikuje neadekvátně, s vrstevníky si nerozumí, spíše si hraje s mladšími dětmi. Nemá naučená pravidla konverzace, skáče do řeči, tahá za rukáv. Tak jako u básničky se stydí, když má říct svoje jméno nebo jména rodičů, sourozenců.

Vnímání prostoru a času

Pojmy nahoře, dole, níže, výše, vpředu, vzadu – určí na obrázku, ale také zvládne dát figurku k domečku tak, jak znělo zadání. Na zástupu dětí neurčí, kdo je první a poslední, předposlední. Nezvládne určit, kdo je před, za, vpravo a vlevo, tak jak popisujeme výše, mu dělá občas problém. Při určování dvou kritérií – vpravo nahoře ukáže na formátu, nepojmenuje – kritérium vůbec nechápe.

Obrázky podle posloupnosti děje seřadí naprosto bez pomoci. Činnosti typické pro roční období nezvládne přiřadit, nerozlišuje ani pojmy nejdříve, před tím, kterými učitelka komentovala děj. Neorientuje se ve dnech v týdnu – zná je, ale ne tak jak jdou za sebou, ani neřekne co je dnes za den.

Diagnostika podle Klokanova kufru – březen 2018 – 5,9 let

Barva

S dopomocí zvládne přiřadit některé odstíny barev.

Figura a pozadí

Zvládá vyhledat tvar na pozadí. Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Zrakové rozlišování

Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Zraková analýza a syntéza

Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Pohyby očí po řádku

Stále přetrvávají problémy s určováním pravé a levé ruky. V tomto subtestu se chlapec vůbec nezlepšil.

Sluchové vnímání a paměť

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciacce)

Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchová paměť

S úkolem, kdy měl zopakovat větu z více slov, neměl potíže. Věty zněly pro všechny děti stejně: „*Maminka byla nakupovat a koupila chleba.*“, „*Maminka byla nakupovat a koupila chleba a šunku.*“, „*Maminka byla nakupovat a koupila chleba, šunku a čokoládu.*“ Posledním úkolem pro chlapcův věk (5,9let) bylo to, že zopakuje pět nesouvisejících slov po sobě. Tento úkol chlapec vůbec nezvládl a bylo vidět, že už ho tato činnost nebaví.

Sluchová analýza a syntéza

Tak jak jsme popisovali výše, že dětem dělá problém určit, zda se slova rýmují u chlapce se tento úkol nikam neposunul. Stále nedokáže určit dvě rýmující se slova, ani pokud je učitelka dá do věty. Stále také s dopomocí určí počáteční hlásku ve slově – tak jsme psali ve vstupní diagnostice. Učitelka se tudíž ani nepokoušela o zadání úkolu určit poslední hlásku ve slově, ani o žádné další.

Motorika, grafomotorika a kresba

Kresba je stále stejná jako při vstupní diagnostice v září – nikam se neposunula, ačkoliv asistentka tvrdí, že s chlapcem kresbu trénují. Posun můžeme vidět v držení tužky. Díky speciálnímu nástavci se úchop zlepšil a z hrstičkového přešel do špetkového. I rodičům jsme doporučili, aby chlapci tento nástavec koupili. Tak jak v září chlapec odmítl dělat grafomotorické prvky, tak nyní se nechal k úkolům přemluvit. Šikmé čáry, spirálu a spodní i horní smyčku zvládl. Je vidět, že linie čáry je stále roztřesená, tlak na podložku je přiměřený. Jediné, co chlapci činilo problém – zuby. Nezvládl ostrou linii a ze zubů se stala vlnovka.

Řeč

Chlapec stále nechápe význam synonym a antonym, ani homonym. Na básničku si vzpomněl – z vánoční besídky. Interpretace se slabá, chlapec zapomíná slova, často se obrací na asistentku. S dopomocí pozná, když učitelka vysloví nesprávně utvořenou větu – *Maminka šel do obchod*, s dopomocí zvládne do příběhu doplnit slovo ve správném tvaru – místo obrázku.

Vnímání prostoru a času

Pojmy nahoře, dole, níže, výše, vpředu, vzadu – určí na obrázku, ale také zvládne dát figurku k domečku tak, jak znělo zadání. Hned před, hned za, vpravo x vlevo na vlastním těle – tento úkol stále nezvládá.

V subtestu vnímání času se nic nezměnilo, s dopomocí asistentky zvládne přiřadit typické znaky pro jednotlivá roční období.

Dítě č. 3 – dívka

Rodinná anamnéza

V době, kdy se dívka zúčastnila vstupní diagnostiky jí bylo 5,9 měsíců. Dívka se narodila v termínu, matka týden přenášela. Těhotenství probíhalo bez sebemenších problémů. Vývoj dívky probíhal tabulkově. Dívka v 10měsících stála, ve 12měsících sama chodila. První slova říkala kolem 12.-13.měsíce života. Dívka je vysoká, štíhlá. Navštěvuje sportovní kroužky – Orel, moderní gymnastika. Podle slov matky je trochu bojácná a stydlivá. Do mateřské školy nastoupila v září, tudíž ve 2,8 let. Podle učitelek byla plačtivá, ale samostatná. Do mateřské školy nastoupila s kamarádkou, se kterou jsou nerozlučné kamarádky doteď. Rodiče dívky mají oba vysokoškolské vzdělání. Matka pracuje jako učitelka na základní škole, otec jako manažer.

Ráda kreslí, tvoří, zpívá, ale nejvíce jí vyhovuje sportovní vyžití na školní zahradě. Ve třídě má mladší sestru. O odklad školní docházky rodiče nemají zájem a ani učitelky tuto možnost neurčily za nutnou.

Diagnostika podle Klokanova kufru – září 2017 (5,8let)

Zrakové vnímání a paměť

Barva

Dívka nemá problém s pojmenováním ani přiřazením odstínů všech barev. Světlé i tmavé odstíny zvládne pojmenovat.

Figura a pozadí

Při vnímání zrakových podnětů nemá problém odlišit dva předměty a sledovat linie mezi ostatními obrázky. S přesností určí a vyhledá nejenom obrázek, ale také geometrický tvar. Dívka žádá o další úkoly. Zvládne úkoly i pro šestileté dítě – vyhledá tvar na pozadí.

Zrakové rozlišování (zraková diferenciacie)

Dívka postřehne i rozdíly mezi obrázky s méně výraznými rozdíly. U zadání, při kterém měla odlišit obrázek lišící se vertikální polohou, nebylo potřeba ani udávat zadání, dívka hned jasně poznala, kde je chyba a obrázek určila zcela správně. Vyhledávání dvou shodných obrázků v řadě pro ni také nebyl žádný problém. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj i vyšší věk.

Zraková analýza syntéza

Dívce žádný z úkolů nedělá problém. Zvládne složit tvar z několika částí na předlohu i bez ní. Zvládne doplnit chybějící části v obrázku – dívce se sice tento úkol musel podrobněji vysvětlit, ale neměla s jeho plněním žádné problémy: „*Pan malíř namaloval na každém řádku jeden obrázek, tvým úkolem bude dokreslit všechny obrázky tak, aby vypadaly stejně, jako ten od malíře.*“

Pohyby očí po řádku

Dívka si plete pravou a levou ruku, proto jí úkol, kde měla vyhledat první objekt ve skupině zleva doprava, činil potíže. Úkol proto zvládla s dopomocí.

Sluchové vnímání a paměť

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciacie)

Dívka zvládne určit slova, která jsou stejná nebo jiná, pokud je zadané kritérium: změna samohlásky, znělé a neznělé, sykavky s vizuálním i bez vizuálního podnětu. Při rozlišování slov bez vizuálního podnětu se změnou délky dívka pracovala samostatně. U slov se změnou měkkosti neměla problém a slova bez problémů označila za jiná, či stejná – *nemá – němá, hrozny – hrozní*. U slov bez vizuálního podnětu se změnou měkkosti – *dýky – díky, lety – letí*, se žádný problém u dívky neobjevil a tento úkol zvládla.

Sluchová paměť

Dívka ani s tímto subtestem neměla žádné potíže. Zvládla všechny úkoly pro svůj i vyšší věk.

Sluchová analýza a syntéza

S rýmujícími se slovy měla dívka, ale nejen ta, problémy již v předchozím školním roce. Učitelka nejdříve musela dívce na příkladu vysvětlit, co to znamená, když se dvě slova rýmují. Dívka to pochopila až ve chvíli, kdy se tato slova do vět – *Byla jedna babka, prodávala jabka* – dívka poznala, že se slova rýmují. Na příkladu ji také učitelka vysvětlila, kdy rým nefunguje – *Byla jedna babka, prodávala banány*. Dívka i po vysvětlení měla problém určit, zda se slova rýmují. Tento úkol nezvládla. Určená slova vytleská a určí počet slabik. Dívka uměla rozpoznat první hlásku ve slově. S poslední hláskou ve slově ji učitelka musela pomoci, zvládla určit pouze u uzavřených slov – *míč, pes, les*.

Motorika, grafomotorika a kresba

Laterálnost zkrřížená – pravá ruka, levé oko. Dívka dobře stříhá. Otevírání dlaně postupně po jednom prstu i dotýkání se bříškem každého prstu na ruce bříška palce – bez problému. Při spontánní kresbě nakreslila princeznu, kresba je na zemi. Postava neodpovídá věku, postava má sice detaily na obličeji – oči, uši, nos, na ruce je špatný počet prstů. Postava má dlouhé šaty a nohy nejsou vidět – podle slov dívky jsou nohy schované pod šaty. Šaty navazují na krk a jdou „áčkovou“ linií až dolů na zem. Dívka se umí sama podepsat. Kresba je nakreslená pouze tužkou. Detaily v kresbě chybí. Při kreslení grafomotorických prvků je dívka pečlivá, tužku drží správně. Linie jsou rovné, přiměřeně silné. Zuby jsou přiměřeně stejně velké. Při kresbě horní smyčky dívka tento grafomotorický prvek nezvládla. Prvek udělala obráceně. Spirálu dívka zvládla, ale velikost se postupně zmenšovala. Dívka se zdá být plachá, bojí se, aby neudělala chybu.

Řeč

Řeč plynulá, bez dysgramatismů. Dívka je komunikativní, ale má strach z toho, že udělá chybu. Nemá problém tvořit antonyma, větší problém jí dělají synonyma a homonyma – ty zvládne určit a říct s dopomocí. Dívka dokáže interpretovat jednoduchou pohádku, pozná na obrázku nesmysl a pojmenuje jej. Dívka skloňuje, tvoří souřadná i podřadná souvětí. Dokáže adekvátně odpovědět na otázku, smysluplně vyjádří myšlenku, nápad. Dokáže se představit, řekne jména svých rodičů, sourozenců, i to kde bydlí.

Logopedickou péči nenavštěvuje. Dívka pozná, když je na obrázku nakreslen nesmysl i pokud učitelka řekne větu, která nedává smysl. Obrázkové čtení ji nedělá problém. Učitelce řekne svoje jméno

Vnímání prostoru a čas

Zvládla všechny úkoly pro svůj i vyšší věk.

Diagnostika podle Klokanova kufru – březen 2018–6,4let

Barva

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Figura a pozadí

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Zrakové rozlišování

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Zraková analýza a syntéza

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Pohyby očí po řádku

Orientace podle pravé a levé ruky již zpřesněna. Samostatně zvládne vyhledat první objekt ve skupině zleva doprava. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchové vnímání a paměť

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciacce)

Posledním úkolem v této kapitole pro dívčin věk bylo rozlišit, zda jsou slabiky stejné, či nikoliv. Dívka tento úkol zvládla. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchová paměť

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchová analýza a syntéza

Dívka se velice zlepšila v určování rýmujících se slov a poslední hlásky ve slově. Bylo vidět, že s nimi tento úkol učitelka trénuje. Podle dívčinych slov tuto aktivitu trénují i doma s rodiči a její mladší sestrou. Zvládla dokonce i úkol pro věk 6-7 – slovní kopaná. Analýzu a syntézu dívka nezvládla.

Motorika, grafomotorika a kresba

Kresba se jeví oproti zářijové diagnostice mnohem lépe. Odpovídá věku. Postava, kterou dívka nakreslila má všechny detaily – oči, uši, krk, správný počet prstů i nohy. Kresba je tentokrát nakreslena pastelkami. Je vidět, že si dívka dala s kresbou záležet. Šaty postavy jsou barevné, jsou na nich detaily typické pro kresbu dívky – knoflíky, perličky. Postava má náušnice a náhrdelník. U grafomotorických prvků můžeme vidět také pokrok – kresbu horní smyčky dívka zvládla. Linie jsou zatím lehce roztřesené, ale oproti zářijové diagnostice, kdy dívka kreslila horní smyčku obráceně, je to pokrok. Dalším bodem v jejím věku je kresba spodní smyčky, kterou zvládla také bez dopomoci. Horní i spodní oblouk s vratným tahem zvládla samostatně. Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj i vyšší věk.

Řeč

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj i vyšší věk.

Vnímání prostoru a času

Zvládla samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Dítě č. 4 – chlapec

Rodinná anamnéza

Chlapcův věk v době vstupní diagnostiky byl 5,5let. Chlapec je z úplné rodiny. Matka si našla po předchozím vztahu, ze kterého má dvě dospělé děti, nového muže. Chlapec se narodil 9 dní po termínu. Porod byl vyvolávaný. Vývoj dítěte probíhal v normě. Matka má o chlapce větší strach, jelikož děti z prvního manželství si již našly práci a bydlí samostatně. Rodiče chlapce jsou silně věřící. Otec chlapce má středoškolské vzdělání, matka si na pedagogické fakultě dodělává vysokoškolské vzdělání.

Podle učitelek je chlapec tichý, do rozhovoru s dospělým se nezapojuje. Do mateřské školy nastoupil ve věku 3,5let. Podle slov učitelek začal v posledním roce školky

zlobit. O odklad školní docházky rodiče nemají zájem a ani učitelky tuto možnost neurčily za nutnou.

Diagnostika podle Klokanova kufru – září 2017 (5,5let)

Zrakové vnímání a paměť

Barva

Chlapec nemá problém s přiřazením odstínů všech barev.

Figura a pozadí

Při vnímání zrakových podnětů nemá problém odlišit dva předměty a sledovat linie mezi ostatními obrázky.

Zrakové rozlišování (zraková diferenciaci)

Chlapec v subtestu zrakové diferenciaci neměl žádné výrazné problémy. Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Zraková analýza a syntéza

Chlapci žádný z úkolů nedělá problém. Zvládne složit tvar z několika částí na předlohu i bez ní. Zvládne doplnit chybějící části v obrázku. Tento subtest nedělal chlapci žádné problémy. Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Pohyby očí po řádku

Chlapec zatím jako jediný zvládl bez problémů jmenovat objekty zleva doprava i vyhledat první objekt ve skupině zleva doprava. Nemá problémy s orientací podle pravé a levé ruky.

Sluchové vnímání a paměť

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciaci)

Pro chlapce byly úkoly, kdy měl rozlišit slova se změnou samohlásky, znělé a neznělé hlásky a sykavky s vizuálním i bez vizuálního podnětu snadné a všechny je zvládl bez dopomoci. Při rozlišování slov bez vizuálního podnětu se změnou délky pracoval samostatně a úkol zvládl. U slov se změnou měkkosti také neměl problém a slova bez problémů označil za jiná, či stejná. U slov bez vizuálního podnětu se změnou měkkosti – *dýky – díky, lety – letí*, se žádný problém neobjevil a tento úkol zvládl.

Sluchová paměť

Úkol zopakovat větu z pěti slov byl pro chlapce jednoduchý a tento úkol zvládl. Taktéž zopakovat větu obsahující více slov. Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchová analýza a syntéza

U chlapce můžeme vidět snahu o zjištění, zda se dvě slova rýmují. Nepotřebuje k tomu větu, tak jako tomu bylo u předchozích dětí. Chlapec zvládne s dopomocí určit, zda se slova rýmují. Z šesti nabízených slov zvládne určit správně čtyři. Jinak chlapec zvládl v této oblasti všechny činnosti pro svůj věk.

Motorika, grafomotorika a kresba

Laterálita souhlasná. Chlapec kreslení nevyhledává ani ve školce ani doma. Správně ovládá nůžky, stříhá bez problémů. Prstová cvičení zvládl. Kresba je jednodimenzionální, ale obsahuje všechny detaily. Tatínek má oči, uši, krk, správný počet prstů, boty. Grafomotorické prvky chlapec zvládl všechny včetně spodní smyčku, kterou by ještě umět nemusel. Držení tužky špetkovité, ruka je uvolněná, plynulost tahů v normálu.

Řeč

Řeč plynulá, bez dysgramatismů. Chlapec není komunikativní, jeví se, jako by měl strach mluvit s dospělým. Řeč je tichá, bez výraznějších prozodických faktorů. Nemá problém tvořit antonyma, ani synonyma a homonyma. Chlapec dokáže interpretovat jednoduchou pohádku, pozná na obrázku nesmysl a pojmenuje jej. Chlapec skloňuje, tvoří souřadná i podřadná souvětí, používá všechny slovní druhy. Dokáže adekvátně odpovědět na otázku, smysluplně vyjádří myšlenku, nápad, ale pouze při konverzaci s vrstevníky. Dokáže se představit, řekne jména svých rodičů, sourozenců, i to kde bydlí. Logopedickou péči nenavštěvuje.

Vnímání prostoru a času

Jediný úkol, který chlapci dělá problém a zvládne jej s dopomocí, je orientace ve dnech v týdnu. Dny v týdnu dokáže vyjmenovat, ale neorientuje se v nich.

Diagnostika podle Klokanova kufru – březen 2018–5,11let

Zrakové vnímání a paměť

Barva

Chlapec nemá problém s přiřazením odstínů všech barev. Již zvládá všechny úkoly určené pro svůj věk.

Figura a pozadí

Zvládá všechny úkoly určené pro svůj věk.

Zrakové rozlišování (zraková diferenciacie)

Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Zraková analýza a syntéza

Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Pohyby očí po řádku

Zvládá všechny úkoly určené pro svůj věk.

Sluchové vnímání a paměť

Sluchové rozlišování (sluchová diferenciacie)

Zvládá všechny úkoly určené pro svůj věk.

Sluchová paměť

Zvládl samostatně již všechny úkoly pro svůj věk.

Sluchová analýza a syntéza

Zvládl v této oblasti všechny činnosti pro svůj věk.

Motorika, grafomotorika a kresba

Zvládá všechny úkoly určené pro svůj věk.

Řeč

Řečový projev již odpovídá po formální, ale i obsahové stránce běžné konverzaci. Chlapec začal komunikovat i s dospělým. Zvládá všechny úkoly určené pro svůj věk.

Vnímání prostoru a času

Chlapec zvládl natrénovat dny v týdnu a orientuje se v nich. Dokáže říci, že včera byla neděle, dnes je pondělí a zítra bude úterý. Zvládá všechny úkoly určené pro svůj věk.

4.6 Vyhodnocení dílčích cílů

U dětí bude probíhat hodnocení dílčích oblastí z diagnostiky. Bude hodnocen posun mezi vstupní diagnostikou, která se konala v září a následnou diagnostikou z měsíce března, která byla pro předkládanou empirickou část výstupní.

Legenda k tabulkám:

- - diagnostika prováděná v září 2017
- - diagnostika prováděná v březnu 2018

Školní zralost u dívky č. 1

Věk: září 5,8 let, březen 6,2 let

Hodnocení dílčích oblastí z diagnostiky

Barva	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Přiřadí odstíny barev	5			•
Pojmenuje odstíny barev	6			•

Tabulka 1 – Barva D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Dívka nemá žádné problémy se subtestem barva. Zvládne přiřadit i pojmenovat odstíny barev. Tyto dílčí úkoly dívka zvládla již při vstupní diagnostice v září, v březnu jsme pouze zkontrolovali, zda se nic nezměnilo.

Figura a pozadí	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Sleduje linii mezi ostatními	5,5			•

Vyhledá tvar na pozadí	6			•
------------------------	---	--	--	---

Tabulka 2 - Figura a pozadí D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Dívka zvládla subtest zrakového vnímání již v září při vstupní diagnostice. Dokáže rozlišit figuru od pozadí a říci správně, co na obrázku vidí. Taktéž zvládla vyhledat tvar, který byl namalovaný ve spodních rámečcích úkolu.

Zrakové rozlišování	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5			•
Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se detailem	5			•
Odliší obrázek lišící se vertikální podobou	5,5 - 6			•
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 - 6			•
Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se vertikální podobou	5,5 - 6			•

Tabulka 3 - Zrakové rozlišování D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

V oblasti zrakového rozlišování dívka vše zvládla opět při vstupní diagnostice. V březnu byl dán dívce poslední úkol, který pro ni také nebyl těžkým a zvládla ho.

Zraková analýza a syntéza	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Složí tvar z několika částí na předlohu	5		•	•
Složí tvar z několika částí podle předlohy	5,5		•	•
Doplní chybějící části v obrázku	5,5 - 6			••

Tabulka 4 - Zraková analýza a syntéza D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Při vstupní diagnostice měla problémy jak se skládáním částí tvarů na předlohu, tento úkol zvládla s dopomocí. Úkol, kdy měla složit tvar z několika částí bez předlohy, jsme proto nechali na březnovou diagnostiku, kde tyto dva úkoly již zvládla samostatně. V září dívka

zvládla úkol, kdy měla doplnit chybějící části v obrázku. Sledovali jsme i držení tužky (viz. spontánní kresba).

Pohyby očí na řádku	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Jmenuje objekty zleva doprava	5		●	●
Vyhledá daný objekt ve skupině – zleva doprava	5,5 - 6		●	●

Tabulka 5 - Pohyby očí na řádku D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Z tabulky je patrné, že se dívka individuálně zlepšila v subtestu pohyby očí na řádku. Nedělá ji problém určit pravou a levou ruku, a proto ji úkol v březnu nečinil již žádné problémy.

Souhrnně o zrakovém vnímání je možné říci, že je vyspělé, bez jakýkoliv deficitů. V této oblasti je dívka zralá.

Sluchová diferenciacce	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – změna samohlásky	4,5 - 5			●
Rozliší slova s vizuálním podnětu – znělé a neznělé, sykavky	4,5 - 5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – znělé a neznělé, sykavky	5			●
Rozliší slova s vizuálním podnětem – změna délky	5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – změna délky	5 - 5,5		●	●
Rozliší slova s vizuálním podnětem – měkčení	5,5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – měkčení	5,5 - 6			●
Rozliší slabiky	6 - 6,5			●

Tabulka 6 - Sluchová diferenciacce D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Jak je patrné z tabulky, dívka až na jeden úkol, tento subtest nečinil žádné potíže. Při vstupní diagnostice zvládla většinu úkolů pro svůj věk. V březnu zvládla poslední úkol. Sluchová diferenciací je v pořádku.

Sluchová paměť	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Zopakuje větu z pěti slov	5			●
Zopakuje větu z více slov	5,5			●
Zopakuje pět nesouvisejících slov	5,5 - 6			●

Tabulka 7 - Sluchová paměť D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Také sluchová paměť je bez sebemenších deficitů. Dívku tento subtest bavil. Z výstupní diagnostiky z měsíce března je patrné, že dívka se sluchovou pamětí problémy nemá.

Sluchová analýza a syntéza	Věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Určí, zda se slova rýmují	4,5 - 5		●	●
Určí počet slabik	5			●
Určí počáteční hlásku slova	5			●
Určí slova začínající danou hláskou	5 - 5,5			●
Slovní kopaná	6 - 7			●
Z hlásek složí slovo – p-e-s, m-y-š...	6 - 7			●
Jednoslabičné slovo analyzuje na hlásky	6 - 7			

Tabulka 8 - Sluchová analýza a syntéza D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Jediným problémem, který se u dívky v tomto subtestu vyskytl, je oblast, kde měla určit, zda se slova rýmují. V září tuto činnost zvládla pouze s dopomocí. Zde však zafungovala

pomoc z rodiny, kdy se na tento nedostatek matka zaměřila a dívka v březnové diagnostice dokázala samostatně určit, zda se slova rýmují.

Celkově můžeme hodnotit sluchové vnímání jako vyspělé a zralé. U žádného ze subtestů se neprojevil výraznější deficit, který by bylo potřeba řešit.

Jemná motorika	Věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Stříhání	4			●
Otevírání dlaně postupně po jednom prstu	4			●
Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			●

Tabulka 9 - Jemná motorika D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Již v září dívka zvládla všechny úkoly a s žádným neměla problémy.

Spontánní kresba	Věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 - 5		●	●
Přibývající detaily	5 - 6		●	●

Tabulka 10 - Spontánní kresba D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Kresbu postavy dívka zvládla s dopomocí. Postava odpovídá věku, nebyla však provedena pečlivě, je nakreslena tužkou. V březnu se dívka při kresbě snažila víc. Postava, kterou nakreslila, je oproti zářijové diagnostice detailnější, nakreslená barevně.

Grafomotorické prvky	Věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Vlnovka	4 - 5			●
Šikmá čára	4 - 5			●
Zuby	5,5			●

Horní smyčka	5,5			•
Spodní smyčka	5,5 - 6	•	•	
Horní oblouk s vratným tahem	6		•	
Spodní oblouk s vratným tahem	6		•	

Tabulka 11 - Grafomotorické prvky D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Jediným prvkem, který dívka v září nezvládla, byla spodní smyčka, kterou ale v březnu již zvládla. Linie jsou jasné, pevné. Držení tužky je špetkovité.

Předpokládáme, že úroveň kresby a grafomotorických prvků je natolik vyspělá, že dívka nebude mít ve škole s psaním problémy.

Řeč	Věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Chápe jednoduché vtipy a hádanky	5			•
Sestaví dějovou posloupnost a popíše ji	5		•	
Umí z paměti kratší texty	5 - 6			•
Tvoří protiklady	5 - 6			•
Tvoří slova podobného významu	5 - 6		•	•
Pozná a vymýšlí slova stejného zvuku, ale různého významu	5,5 - 6	•		•
Pozná a pojmenuje nesmysl na obrázku	5,5 - 6			•
Interpretuje pohádku bez obrázkového doprovodu	5,5 - 6			•
Mluví gramaticky správně	4 - 5			•

Pozná nesprávně utvořenou větu	5 - 6			•
Do příběhu doplní slovo ve správném tvaru	5 - 6		•	•
Řečový projev po obsahové i formální stránce odpovídá kritériím běžné komunikace	5 - 6			•
Aktivně navazuje řečový kontakt s dětmi i s dospělými	5 - 6			•
Dodržuje pravidla konverzace	5 - 6		• •	
Smysluplně vyjádří myšlenku, nápad, událost...	5 - 6			•
Řekne svoje jméno a příjmení, jména rodičů, sourozenců, učitelek a svoji adresu	5 - 6			•

Tabulka 12 - Řeč D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Prvním substestem, kde se u dívky objevily potíže byla oblast řeči. V každé jazykové rovině se objevil lehčí deficit, který byl ale do března odstraněn. V běžné konverzaci nedodržuje pravidla. Ani v březnu se tento jev nepodařilo eliminovat.

V září se dívka jako školsky zralá v oblasti řeči příliš nejevila. Většinu úkolů zvládala pouze s dopomocí, a navíc se po každé chybě bála již cokoliv dalšího říct. Ve výstupní diagnostice, jak je patrné v tabulce, se dívka ve všech oblastech, ve kterých měla deficity, zlepšila. Většinu úkolů již zvládla samostatně. Můžeme tedy říci, že i v oblasti řeči je dívka zralá na vstup do základní školy.

Vnímání prostoru a času	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Uprostřed, prostřední, předposlední	5			•
Orientace v okolí	5			•
Hned před, hned za	5			•
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5 - 5,5		•	•

Vpravo, vlevo umístění předmětu	5 - 5,5	•		•
Vpravo, nahoře – dvě kritéria	6			•
Vpravo, vlevo na druhé osobě	7,5 - 8		•	
Seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později	5		•	
Rozlišuje nejdříve, před tím, nyní, potom	5		•	
Začíná se orientovat ve dnech v týdnu	5 - 6			•
Přiřadí činnosti obvyklé pro roční období	5 - 6			•
Pojmy včera, dnes a zítra	6			•
Předevčírem, pozítří	6,5 - 7			•

Tabulka 13 - Vnímání prostoru a času D1 (Zdroj: vlastní, 2018)

Všechny dílčí oblasti splnila a v žádné oblasti nemá deficity. V sociální oblasti je podle učitelek dívka drzá a nedodrží pravidla konverzace, ale s touto skutečností učitelky v mateřské škole nic neudělají. Dívka neměla problém udržet při celé diagnostice pozornost, proto hodnotíme její práceschopnost jako vyspělou. Největším problémem se v září u dívky jevila řeč. Nyní můžeme říci, že všechny oblasti, na které jsme se zaměřovali, dívka zvládla. Dívka je z pohledu učitelky, která ji sleduje každý den, školsky zralá na vstup do základní školy. S ohledem na výsledky diagnostiky je zřejmé, že dívka je školsky zralá a připravená na vstup do základní školy.

Školní zralost u chlapce č. 2

Věk: září 5,3 let, březen 5,9 let

Hodnocení dílčích oblastí z diagnostiky

Barva	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Přiřadí odstíny barev	5	●	●	
Pojmenuje odstíny barev	6			

Tabulka 14 - Barva D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

U chlapce je zřejmé, že mu odstíny barev dělají problémy. Ani v březnu nezvládl samostatně úkol, ve kterém měl přiřadit odstíny barev.

Figura a pozadí	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Sleduje linii mezi ostatními	5,5			●
Vyhledá tvar na pozadí	6			

Tabulka 15 - Figura a pozadí D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

V této oblasti chlapec zvládl samostatně úkol pro svůj věk.

Zrakové rozlišování	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5			●
Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se detailem	5			●
Odliší obrázek lišící se vertikální podobou	5,5 - 6			●
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 - 6			●
Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se vertikální podobou	5,5 - 6			●

Tabulka 16 - Zrakové rozlišování D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

Chlapec zvládl všechny úkoly pro svůj věk. Subtest zrakového rozlišování mu nečinil žádné potíže.

Zraková analýza a syntéza	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Složí tvar z několika částí na předlohu	5			●
Složí tvar z několika částí podle předlohy	5,5			●
Doplň chybějící části v obrázku	5,5 - 6		●	

Tabulka 17 - Zraková analýza a syntéza D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

V oblasti zrakové analýzy a syntézy chlapec zvládl všechny úkoly pro svůj věk samostatně. Činnosti založené na hře (puzzle) mu vyhovují. U skládání jsme sledovali i laterální ruku, která se nám jeví jako praváctví. V úkolu, kde měl doplnit chybějící části v obrázku svoje kroky komentoval a bylo jasné vidět, že potřebuje podporu dospělého, na kterého se po každém kroku obracel.

Pohyby očí na řádku	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Jmenuje objekty zleva doprava	5	●●		
Vyhledá daný objekt ve skupině – zleva doprava	5,5 - 6	●		

Tabulka 18 - Pohyby očí po řádku D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

V tomto subtestu můžeme zřetelně vidět, že ani jeden úkol chlapec nesplnil. Chlapec nemá rozvinutou pravolevou orientaci, nedokázal tento úkol pochopit.

Některé dílčí úkoly jako je zraková analýza a syntéza, chlapec zvládl samostatně. Na druhé straně jsou zde úkoly, u kterých chlapec ani nepochopil zadání, a proto úkol nemohl splnit (pohyby očí po řádku, barva). Chlapec u všech úkolů potřebuje podporu dospělého. Můžeme říci, že oblast zrakového vnímání je u chlapce průměrná.

Sluchová diferenciacie	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – změna samohlásky	4,5 - 5		•	•
Rozliší slova s vizuálním podnětu – znělé a neznělé, sykavky	4,5 - 5		•	•
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – znělé a neznělé, sykavky	5		•	•
Rozliší slova s vizuálním podnětem – změna délky	5		•	•
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – změna délky	5 - 5,5		•	•
Rozliší slova s vizuálním podnětem – měkčení	5,5			•
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – měkčení	5,5 - 6			•
Rozliší slabiky	6 - 6,5			

Tabulka 19 - Sluchová diferenciacie D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

U chlapce můžeme z tabulky jasně vyčíst, že po půl roku cvičení jsou vidět jasné známky zlepšení. Je zřejmé, že oblast sluchové diferenciacie byla posílena.

Sluchová paměť	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Zopakuje větu z pěti slov	5		•	•
Zopakuje větu z více slov	5,5			•
Zopakuje pět nesouvisejících slov	5,5 - 6	•		

Tabulka 20 - Sluchová paměť D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

V oblasti, kde jsme testovali sluchovou paměť se chlapec jeví jako průměrný. Opět potřebuje řečovou podporu svého výkonu a svoje kroky komentuje. V březnu chlapec zvládl polovinu úkolů. Větu složenou z více slov, kdy se slova postupně po jednom přidávají zvládl samostatně. Naopak poslední úkol nezvládl.

Sluchová analýza a syntéza	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Určí, zda se slova rýmují	4,5 - 5	●●		
Určí počet slabik	5			●
Určí počáteční hlásku slova	5		●●	
Určí slova začínající danou hláskou	5 – 5,5	●		
Slovní kopaná	6 - 7			
Z hlásek složí slovo – p-e-s, m-y-š...	6 - 7			
Jednoslabičné slovo analyzuje na hlásky	6 - 7			

Tabulka 21 - Sluchová analýza a syntéza (Zdroj: vlastní, 2018)

Jediným úkolem, kde si chlapec byl jistý a zvládl úkol samostatně byl ten, že dokáže vytleskat a správně určit počet slabik. V dalších úkolech se jeví jako slabý. Rýmy nedokáže ani v březnu určit. A za nezvládnutý úkol můžeme počítat i určování počáteční hlásky u slov. Chlapec zvládl určit pouze slova začínající na sykavky – slon, šeřík, česnek – určuje spíše první slabiku.

Oblast sluchového vnímání je stejně jako oblast zrakového vnímání průměrná. Chlapec má špatně vyvinutou sluchovou analýzu a syntézu, naopak sluchová diferenciacie se jeví jako dobrá. O sluchové paměti také nemůžeme říci, že se jeví jako zralá na školu.

Jemná motorika	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Stříhání	4			●
Otvírání dlaně postupně po jednom prstu	4			●
Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			●

Tabulka 22 - Jemná motorika D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

V oblasti jemné motoriky chlapec zvládl všechny činnosti samostatně. Lateralita oka i ruky je souhlasná. Podle slov asistentky se úroveň jemné motoriky, tak jak dokládá na rozcvičovacích arších, velice zlepšila.

Spontánní kresba	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 - 5	● ●		
Přibývající detaily	5 - 6	● ●		

Tabulka 23 - Spontánní kresba D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

Jak je patrné z tabulky, kresba chlapce absolutně neodpovídá věku (5,3 a 5,9let). S kresbou souvisí také špatný úchop psacího náčiní, který se sice díky speciálnímu nastavci zlepšil na špetkovitý, ale na úroveň kresby to nemělo žádný vliv. Kresba nemá žádné detaily, je jednodimenzionální a nesplňuje kritéria pro chlapcův věk. Postava má pouze oči, nos a pus. Tento subtest můžeme hodnotit jako podprůměrnou.

Grafomotorické prvky	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Vlnovka	4 - 5	odmítl spolupracovat		●
Šikmá čára	4 - 5	odmítl spolupracovat		●
Zuby	5,5	odmítl spolupracovat ●		
Horní smyčka	5,5			●
Spodní smyčka	5,5 - 6			●
Horní oblouk s vratným tahem	6			
Spodní oblouk s vratným tahem	6			

Tabulka 24 - Grafomotorické prvky D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

Úroveň grafomotorických prvků můžeme hodnotit pouze z výstupní diagnostiky z března 2018. Nemůžeme srovnat, zda se chlapec zlepšil, či stagnuje. Podle předložených grafomotorických listů od asistentky ale můžeme porovnat prvky z průběhu roku, kde jde vidět posun. Kresba zubů mu však stále činí potíže. S kresbou horní a spodní smyčky problém nastal ve velikosti, kdy chlapec svou kresbu zvětšoval a nedokázal udržet stanovený řádek pro tento prvek. Při posledních prvcích již chlapec nezvládl držet stále tužku na podložce, ruku zvedal a linie se tak staly roztřesenými a nenapojovaly se na sebe.

V oblasti grafomotoriky se chlapec jeví jako průměrným v některých dílčích úkolech jako je kresba, až podprůměrný. Doporučujeme stále využívat podpůrného nástavce k zafixování správného držení tužky a trénování kresby postavy, která absolutně neodpovídá věku dítěte.

Řeč	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Chápe jednoduché vtipy a hádanky	5			●
Sestaví dějovou posloupnost a popíše ji	5			●
Umí z paměti kratší texty	5 - 6	odmítl spolupracovat	●	
Tvoří protiklady	5 - 6	●		
Tvoří slova podobného významu	5 - 6	●		
Pozná a vymýšlí slova stejného zvuku, ale různého významu	5,5 - 6	●		
Pozná a pojmenuje nesmysl na obrázku	5,5 - 6		●	
Interpretuje pohádku bez obrázkového doprovodu	5,5 - 6			
Mluví gramaticky správně	4 - 5			●
Pozná nesprávně utvořenou větu	5 - 6	●	●	

Do příběhu doplní slovo ve správném tvaru	5 - 6	•	•	
Řečový projev po obsahové i formální stránce odpovídá kritériím běžné komunikace	5 - 6		•	
Aktivně navazuje řečový kontakt s dětmi i s dospělými	5 - 6	•	•	
Dodržuje pravidla konverzace	5 - 6	•	•	
Smysluplně vyjádří myšlenku, nápad, událost...	5 - 6		•	
Řekne svoje jméno a příjmení, jména rodičů, sourozenců, učitelek a svoji adresu	5 - 6	•		•

Tabulka 25 - Řeč D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

Ve všech rovinách řeči má chlapec deficit. Nejvýraznějším problémem, který můžeme u chlapce pozorovat je, že nezvládne tvořit synonyma, antonyma ani homonyma. Dalším problémem v pragmatické rovině řeči se jeví nepřiměřenost a nedodržování pravidel běžného hovoru. Chlapec odbíhá od tématu, neudrží myšlenku, nedokáže adekvátně reagovat na otázky. V běžném hovoru se chlapec vyjadřuje jako mladší dítě, schválně šišlá, strká si ruce do pusy. Myslíme si, že v oblasti řeči chlapec absolutně nevyhovuje a pro tuto oblast není zralý.

Vnímání prostoru a času	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Uprostřed, prostřední, předposlední	5		•	
Orientace v okolí	5			•
Hned před, hned za	5	•		
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5 – 5,5	•		
Vpravo, vlevo umístění předmětu	5 – 5,5	•		
Vpravo, nahoře – dvě kritéria	6			

Vpravo, vlevo na druhé osobě	7,5 - 8			
Seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později	5			●
Rozlišuje nejdříve, před tím, nyní, potom	5	●		
Začíná se orientovat ve dnech v týdnu	5 - 6	●		
Přiřadí činnosti obvyklé pro roční období	5 - 6	●	●	
Pojmy včera, dnes a zítra	6			
Předevčírem, pozítří	6,5 - 7			

Tabulka 26 - Vnímání prostoru a času D2 (Zdroj: vlastní, 2018)

I v této oblasti je chlapec jeví jako školsky nezralý pro vstup do základní školy. Orientace v prostoru chlapci sice problém nedělá, ale pojmy spojené s určením místa, či pravolevou orientaci chlapec nezvládá. V oblast vnímání času je to dost podobné. V březnu sice s dopomocí asistentky dokáže přiřadit typické činnosti pro roční období, ale orientace ve dnech v týdnu a časové pojmy nezvládl.

Po shrnutí všech výsledků můžeme říci, že se nám chlapec nejeví jako zralý pro vstup do základní školy. Ani u jedné sledované oblasti nesplňuje kritéria pro vstup do základní školy. Chlapec není zralý, podle slov učitelek, ani v sociální oblasti. V této oblasti má problémy s agresivitou, s přesuny z jedné místnosti do druhé, ale také s ukončením činnosti. Chlapec má také potíže s udržením pozornosti a jeho úroveň práceschopnosti není průměrně vyšší než 5minut. S ohledem na diagnózu dítěte (ADHD, OCD) a nepříznivé rodinné prostředí doporučujeme odklad školní docházky. S tímto poznatkem se shodujeme s učitelkami i s rodiči, kteří možnost prodloužení pobytu v mateřské škole vítají.

Školní zralost u dívky č. 3

Věk: září 5,8 let, březen 6,4 let

Hodnocení dílčích oblastí z diagnostiky

Barva	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Přiradí odstíny barev	5			•
Pojmenuje odstíny barev	6			•

Tabulka 27 - Barva D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

V oblasti, kde jsme zkoumali, zda dívka zvládne přiřadit a pojmenovat odstíny barev můžeme vidět, že oba úkoly zvládla již v září, kdy jí ještě nebylo 6 let, přestože na úkol měla ještě čtyři měsíce čas.

Figura a pozadí	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Sleduje linii mezi ostatními	5,5			•
Vyhledá tvar na pozadí	6			•

Tabulka 28 - Figura a pozadí D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Tak jako u předchozího subtestu dívka zvládla všechny úkoly samostatně. Vyhledat tvar na pozadí, jež je úkolem až pro šestileté dítě, zvládla také samostatně.

Zrakové rozlišování	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5			•
Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se detailem	5			•
Odliší obrázek lišící se vertikální podobou	5,5 - 6			•
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 - 6			•

Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se vertikální podobou	5,5 - 6			•
---	---------	--	--	---

Tabulka 29 - Zraková diferenciace D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

V oblasti zrakového vnímání dívka zvládá zatím všechny úkoly. I ty, na které by se svým věkem měla ještě čas. Odpovědi jsou jednoznačné, dívka odpovídá s přesností.

Zraková analýza a syntéza	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Složí tvar z několika částí na předlohu	5			•
Složí tvar z několika částí podle předlohy	5,5			•
Doplní chybějící části v obrázku	5,5 - 6			•

Tabulka 30 - Zraková analýza a syntéza D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Dívka opět zvládla všechny úkoly z oblasti zrakové analýzy a syntézy již při vstupní diagnostice. U úkolu skládání a doplnění chybějících částí v obrázku jsme sledovali lateralitu ruky a oka, zatím se nám jeví jako souhlasná.

Pohyby očí na řádku	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Jmenuje objekty zleva doprava	5		•	•
Vyhledá daný objekt ve skupině – zleva doprava	5,5 - 6		•	•

Tabulka 31 - Pohyby očí na řádku D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

V září můžeme pozorovat, že dívčina pravolevá orientace není ještě 100 %. Při březnové diagnostice je již zpřesněna, a tudíž oba úkoly již dívka zvládla bez dopomoci.

V oblasti zrakového vnímání může s jistotou říci, že dívka nemá sebemenší problémy se zadáním a plněním všech úkolů. Při zářijové diagnostice zvládla většinu úkolů i pro starší věk. V březnu jsme pouze kontrolovali, zda se úroveň nezměnila. V této oblasti je dívka zralá na vstup do základní školy.

Sluchová diferenciacie	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – změna samohlásky	4,5 - 5			●
Rozliší slova s vizuálním podnětu – znělé a neznělé, sykavky	4,5 - 5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – znělé a neznělé, sykavky	5			●
Rozliší slova s vizuálním podnětem – změna délky	5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – změna délky	5 – 5,5			●
Rozliší slova s vizuálním podnětem – měkčení	5,5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – měkčení	5,5 - 6			●
Rozliší slabiky	6 - 6,5			●

Tabulka 32 - Sluchová diferenciacie D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Tak jako u zrakové diferenciacie můžeme u sluchové pozorovat 100 % úspěšnost. Dívka zvládá všechny úkoly samostatně. Zvládne rozlišit slova i bez vizuálního podnětu.

Sluchová paměť	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Zopakuje větu z pěti slov	5			●
Zopakuje větu z více slov	5,5			●
Zopakuje pět nesouvisejících slov	5,5 - 6			●

Tabulka 33 - Sluchová paměť D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Dívka opět zvládla všechny úkoly v tomto subtestu. Nemá problém zopakovat věty jak s více slovy, ani zopakování pěti a více nesouvisejících slov.

Sluchová analýza a syntéza	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Určí, zda se slova rýmují	4,5 - 5	●		●
Určí počet slabik	5			●
Určí počáteční hlásku slova	5			●
Určí poslední hlásku ve slově	5 – 5,5		●	●
Slovní kopaná	6 - 7			●
Z hlásek složí slovo – p-e-s, m-y-š...	6 - 7	●		
Jednoslabičné slovo analyzuje na hlásky	6 - 7			

Tabulka 34 - Sluchová analýza a syntéza D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Dívka měla, tak jako děti před ní, problémy s určováním rýmu. V září dívka nezvládla ani s dopomocí určit, zda se slova rýmují. V průběhu roku můžeme vidět, že se dívka zlepšila a tento úkol zvládla samostatně. Neměla problém s určením počtu slabik vytleskávaného slova. I poslední hlásku se podařila během šesti měsíců zdokonalit na úroveň, že ji dívka určí samostatně. První i poslední hlásku určí. Jediný úkol, který dívce udělat problém a v březnu ho nedokázala splnit – z hlásek složí slovo.

Komplexně můžeme říci, že i oblast sluchového vnímání dívce nedělal žádný problém a všechny úkoly dokázala splnit samostatně. U dívky jsme mohli zaznamenat, že zvládla dílčí úkoly i pro vyšší věk, než jaký momentálně měla. V této oblasti konstatujeme, že je dívka připravená na školní prostředí a neměla by mít žádné problémy.

Jemná motorika	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Stříhání	4			●
Otevírání dlaně postupně po jednom prstu	4			●

Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			•
--	---	--	--	---

Tabulka 35 - Jemná motorika D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Dívka dílčí úkoly z oblasti jemné motoriky zvládla všechny samostatně. U zrakové analýzy a syntézy jsme předpokládali, že lateralita dívky bude souhlasná. Nyní musíme konstatovat, že lateralita je zkřížená – pravá ruka, levé oko.

Spontánní kresba	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 - 5		•	•
Přibývající detaily	5 - 6	•		•

Tabulka 36 - Spontánní kresba D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Kresba odpovídá věku dívky. Postava má sice všechny detaily, ale nejsou tak zdobné, jak by se u dívky předpokládalo. Postava je v zářijové diagnostice nakreslena tužkou. Jistý posun můžeme sledovat v březnu, kdy dívka nakreslila postavu pastelkami a přibyly detaily.

Grafomotorické prvky	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Vlnovka	4 - 5			•
Šikmá čára	4 - 5			•
Zuby	5,5			•
Horní smyčka	5,5	•	•	
Spodní smyčka	5,5 - 6			•
Horní oblouk s vratným tahem	6			•
Spodní oblouk s vratným tahem	6			•

Tabulka 37 - Grafomotorické prvky D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Dívka tužku drží správným špetkovitým úchopem. Kresba grafomotorických prvků jí až na horní smyčku nečiní žádné problémy. Tento prvek můžeme vidět správně nakreslený v březnové diagnostice. Při kresbě těchto prvků se dívka snažila, ale je vidět, že má strach udělat chybu a očním kontaktem pozoruje dospělého. V březnu již dívka zvládla spodní smyčku i horní a spodní oblouk s vratným tahem.

Řeč	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Chápe jednoduché vtipy a hádanky	5			●
Sestaví dějovou posloupnost a popíše ji	5			●
Umí zpaměti kratší texty	5 - 6			●
Tvoří protiklady	5 - 6			●
Tvoří slova podobného významu	5 - 6		●	●
Pozná a vymýšlí slova stejného zvuku, ale různého významu	5,5 - 6		●	●
Pozná a pojmenuje nesmysl na obrázku	5,5 - 6			●
Interpretuje pohádku bez obrázkového doprovodu	5,5 - 6			●
Mluví gramaticky správně	4 - 5			●
Pozná nesprávně utvořenou větu	5 - 6			●
Do příběhu doplní slovo ve správném tvaru	5 - 6			●
Řečový projev po obsahové i formální stránce odpovídá kritériím běžné komunikace	5 - 6			●
Aktivně navazuje řečový kontakt s dětmi i s dospělými	5 - 6			●
Dodržuje pravidla konverzace	5 - 6			●

Smysluplně vyjádří myšlenku, nápad, událost...	5 - 6			•
Řekne svoje jméno a příjmení, jména rodičů, sourozenců, učitelek a svoji adresu	5 - 6			•

Tabulka 38 - Řeč D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Řeč je plynulá, bez dysgramatismů. Tak jak jsme popisovali výše, dívka má strach udělat chybu a potřebuje ke splnění některých úkolů potřebnou dávku motivace. Komunikace s dospělým ji nečiní žádné potíže, dodržuje pravidla běžného hovoru.

V oblasti řečového projevu dívky nemáme pocit, že by dívka měla s nějakým dílčím úkolem takové problémy, které by nezvládla sama vyřešit. Proto si myslíme, že i v této oblasti je připravená na vstup do základní školy.

Vnímání prostoru a času	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Uprostřed, prostřední, předposlední	5			•
Orientace v okolí	5			•
Hned před, hned za	5			•
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5 – 5,5			•
Vpravo, vlevo umístění předmětu	5 – 5,5			•
Vpravo, nahoře – dvě kritéria	6			•
Vpravo, vlevo na druhé osobě	7,5 - 8			•
Seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později	5			•
Rozlišuje nejdříve, před tím, nyní, potom	5			•
Začíná se orientovat ve dnech v týdnu	5 - 6			•

Přiřadí činnosti obvyklé pro roční období	5 - 6			●
Pojmy včera, dnes a zítra	6			●
Předevčírem, pozítří	6,5 - 7			

Tabulka 39 - Vnímání prostoru a času D3 (Zdroj: vlastní, 2018)

Jak je z tabulky patrné, dívka neměla s žádným úkolem problémy. Pojmy spojené s vnímáním prostoru a času dokáže aplikovat i do běžného hovoru, nemá problém s jejich použitím. Pravolevá orientace, která dívce činila problémy, je již na úrovni dítěte předškolního věku.

Dívčina pozornost a práceschopnost je na velice vysoké úrovni. Dívka je komunikativní, pečlivá. Je potřeba zapracovat na vlastní sebedůvěře v oblastech, ve kterých si dívka není příliš jistá. Jinak můžeme konstatovat, že je dívka ve všech sledovaných oblastech připravena na vstup do základní školy.

Školní zralost u chlapce č. 4

Věk: září 5,5 let, březen 5,11 let

Hodnocení dílčích oblastí z diagnostiky

Barva	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Přiřadí odstíny barev	5			●
Pojmenuje odstíny barev	6			●

Tabulka 40 - Barva D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

V diagnostice, která proběhla v září a v březnu, chlapec neměl potíže s přiřazením ani s pojmenováním vybraných odstínů barev. Dokonce jmenoval odstíny, které v nabídce nebyly (tyrkysová, zlatá).

Figura a pozadí	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Sleduje linii mezi ostatními	5,5			●
Vyhledá tvar na pozadí	6			●

Tabulka 41 - Figura a pozadí D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

V oblasti rozeznávání figury a pozadí chlapec neměl potíže s jejich určováním a vyhledáváním. Oba úkoly zvládl samostatně.

Zrakové rozlišování	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Odliší obrázek v řadě lišící se detailem	5			●
Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se detailem	5			●
Odliší obrázek lišící se vertikální podobou	5,5 - 6			●
Vyhledá dva shodné obrázky v řadě	5,5 - 6			●

Odliší shodné a neshodné dvojice lišící se vertikální podobou	5,5 - 6			•
---	---------	--	--	---

Tabulka 42 - Zrakové rozlišování D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Již v zářijové diagnostice chlapec zvládl všechny úkoly, které se týkaly jeho věku. Bylo vidět, že ho úkoly baví a chtěl přidávat další možné obrázky, u kterých by měl rozhodnout jejich pravdivost.

Zraková analýza a syntéza	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Složí tvar z několika částí na předlohu	5			•
Složí tvar z několika částí podle předlohy	5,5			•
Doplní chybějící části v obrázku	5,5 - 6			•

Tabulka 43 - Zraková analýza a syntéza D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

V této oblasti je vidět, že chlapec má z domu vycvičenou koordinaci ruky a oka, jelikož skládání a rozkládání tvarů mu nedělalo žádné problémy. V úkolu, kde měl doplnit chybějící části v obrázku, jsme se zaměřovali i na laterální ruku, kde se nám jeví jako pravák.

Pohyby očí na řádku	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Jmenuje objekty zleva doprava	5			•
Vyhledá daný objekt ve skupině – zleva doprava	5,5 - 6			•

Tabulka 44 - Pohyby očí na řádku D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Pravolevá orientace jako jedinému ze sledovaných dětí chlapci nedělala potíže. Úkoly pro svůj věk zvládl samostatně bez dopomoci. Chlapec nemá problémy s určováním pravé a levé ruky.

V oblasti zrakového vnímání se nám chlapec jeví jako zralý na vstup do základní školy. Nejsou viděny žádné deficity, které by musel, než nastoupí do základní školy, trénovat.

Sluchová diferenciacie	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – změna samohlásky	4,5 - 5			●
Rozliší slova s vizuálním podnětu – znělé a neznělé, sykavky	4,5 - 5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – znělé a neznělé, sykavky	5			●
Rozliší slova s vizuálním podnětem – změna délky	5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – změna délky	5 – 5,5			●
Rozliší slova s vizuálním podnětem – měkčení	5,5			●
Rozliší slova bez vizuálního podnětu – měkčení	5,5 - 6			●
Rozliší slabiky	6 - 6,5			●

Tabulka 45 - Sluchová diferenciacie D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Při zadávání úkolů v tomto subtestu jsme mohli u chlapce pozorovat menší napětí, když hned neřekl odpověď na otázku. Pokud odpověděl špatně, omlouval se a říkal, že se vše, než nastoupí do školy, naučí.

Sluchová paměť	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Zopakuje větu z pěti slov	5			●
Zopakuje větu z více slov	5,5			●
Zopakuje pět nesouvisejících slov	5,5 - 6			●

Tabulka 46 - Sluchová paměť D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Všechny úkoly chlapec splnil samostatně a neměl s jejich splněním problémy. Je vidět, že jeho sluchová paměť je na vysoké úrovni.

Sluchová analýza a syntéza	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Určí, zda se slova rýmují	4,5 - 5		●	●
Určí počet slabik	5			●
Určí počáteční hlásku slova	5			●
Určí slova začínající danou hláskou	5 – 5,5			●
Slovní kopaná	6 - 7			
Z hlásek složí slovo – p-e-s, m-y-š...	6 - 7			
Jednoslabičné slovo analyzuje na hlásky	6 - 7			

Tabulka 47 - Sluchová analýza a syntéza D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Tak jak jsme popsali výše, problémy s určováním dvou rýmujících se slov se týkaly všech sledovaných dětí. U chlapce č. 4 tomu nebylo jinak. S dopomocí chlapec zvládne určit rýmy. Při výstupní diagnostice však tento zvládá samostatně. Další úkoly pro jeho věk zvládl samostatně a bez dopomoci.

Oblast sluchového vnímání se nám jeví, tak jako zraková oblast, dostatečně připravená na to, aby zvládl vstup do první třídy. Můžeme doporučit procvičovat úkoly, které jsou určeny pro děti s věkem 6 – 7 let, ale toto rozhodnutí je na rodičích.

Jemná motorika	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Stříhání	4			●
Otvírání dlaně postupně po jednom prstu	4			●
Dotkne se bříškem každého prstu na ruce bříška palce	5			●

Tabulka 48 - Jemná motorika D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Chlapec se v mateřské škole moc kresebně neprojevuje, tudíž nepoužívá ani pomůcky k výtvarnému tvoření. Prstová cvičení zvládá samostatně. Kopíruje pohyby učitelky.

Spontánní kresba	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Postava (hlava, trup, končetiny)	4 - 5			●
Přibývající detaily	5 - 6		●	●

Tabulka 49 - Spontánní kresba D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Jak jsme popsali již výše, chlapec se kresbě v mateřské škole ani doma příliš nevěnuje. Přesto můžeme kresbu postavy označit za odpovídající věku. Kresba splňuje všechny detaily, které by podle kritérií mělo šestileté dítě splňovat. Lateralita je souhlasná – pravé oko, pravá ruka. Chlapec drží tužku ve špetkovitém úchopu.

Grafomotorické prvky	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Vlnovka	4 - 5			●
Šikmá čára	4 - 5			●
Zuby	5,5			●
Horní smyčka	5,5			●
Spodní smyčka	5,5 - 6			●
Horní oblouk s vratným tahem	6			
Spodní oblouk s vratným tahem	6			

Tabulka 50 - Grafomotorické prvky D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Všechny grafomotorické prvky i ty, které by ještě nemusel umět, zvládl samostatně. Velikost všech prvků souhlasí se zadáním. V oblasti grafomotoriky kresby je dítě, stejně jako v ostatních oblastech, připravené a zralé na vstup do základní školy.

Řeč	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Chápe jednoduché vtipy a hádanky	5			•
Sestaví dějovou posloupnost a popíše ji	5			•
Umí z paměti kratší texty	5 - 6			•
Tvoří protiklady	5 - 6			•
Tvoří slova podobného významu	5 - 6			•
Pozná a vymýšlí slova stejného zvuku, ale různého významu	5,5 - 6			•
Pozná a pojmenuje nesmysl na obrázku	5,5 - 6			•
Interpretuje pohádku bez obrázkového doprovodu	5,5 - 6			•
Mluví gramaticky správně	4 - 5			•
Pozná nesprávně utvořenou větu	5 - 6			•
Do příběhu doplní slovo ve správném tvaru	5 - 6			•
Řečový projev po obsahové i formální stránce odpovídá kritériím běžné komunikace	5 - 6		•	•
Aktivně navazuje řečový kontakt s dětmi i s dospělými	5 - 6	•	•	
Dodržuje pravidla konverzace	5 - 6		••	
Smysluplně vyjádří myšlenku, nápad, událost...	5 - 6		•	•
Řekne svoje jméno a příjmení, jména rodičů, sourozenců, učitele a svoji adresu	5 - 6			•

Tabulka 51 - Řeč D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Chlapec má problémy v komunikaci s dospělými. Nenavazuje ani oční kontakt. Pokud dospělého nepotřebuje k něčemu závažnému, nemá potřebu mu sdělovat své pocity. Řeč je plynulá, bez dysgramatismů. Chlapec nenavštěvuje logopedickou péči. Pokud je to nutné, a situace to vyžaduje, je chlapec schopen adekvátně komunikovat i s dospělým. Tyto deficity sledujeme pouze v pragmatické rovině řeči, která je ovlivněna rodinným prostředím, ve kterém dítě žije. Jinak si myslíme a podle tabulky usuzujeme, že řeč je na takové úrovni, aby zvládl vstup do základní školy.

Vnímání prostoru a času	věk	nezvládá	zvládá s dopomocí	zvládá samostatně
Uprostřed, prostřední, předposlední	5			•
Orientace v okolí	5			•
Hned před, hned za	5			•
Vpravo, vlevo na vlastním těle	5 – 5,5			•
Vpravo, vlevo umístění předmětu	5 – 5,5			•
Vpravo, nahoře – dvě kritéria	6			
Vpravo, vlevo na druhé osobě	7,5 - 8			
Seřadí obrázky podle posloupnosti děje, jmenuje, co se stalo nejdříve, později	5			•
Rozlišuje nejdříve, před tím, nyní, potom	5			•
Začíná se orientovat ve dnech v týdnu	5 - 6		•	•
Přiradí činnosti obvyklé pro roční období	5 - 6			•
Pojmy včera, dnes a zítra	6			•

Předevčírem, pozítří	6,5 - 7			
----------------------	---------	--	--	--

Tabulka 52 - Vnímání prostoru a času D4 (Zdroj: vlastní, 2018)

Dny v týdnu jsou dalším úkolem, který dělá problémy nejen chlapci č. 4, ale také všem posuzovaným dětem. Chlapec dny v týdnu zná, ale nedokáže se v nich zatím bezpečně orientovat. V březnu již tato skutečnost není platná a orientace ve dnech v týdnu je zpřesněna. Myslíme si, že chlapec by zvládl i úkoly, kde je potřeba pravolevé orientace, pozornost dítěte byla již na nízké úrovni a úkol byl pro 6 – 7 leté dítě, proto jsme tento úkol nezrealizovali.

5 SHRNU TÍ A DISKUZE

Analýzu a zhodnocení všech dat z diagnostiky školní zralosti jsme si mohli podrobně prostudovat v kapitole 4.6 Analýza dílčích cílů. V diagnostice školní zralosti jsme se zaměřili na oblast zrakového vnímání, ve které jsme sledovali dílčí oblasti jako jsou barva, figura a pozadí, zrakové rozlišování, zraková analýza a syntéza a pohyby očí na řádku. V oblasti sluchového vnímání jsme se také zaměřili na dílčí oblasti, konkrétně na sluchovou diferenciaci, sluchovou paměť a sluchovou analýzu a syntézu. Další sledovanou oblastí byla kresba a grafomotorika. Dílčí oblasti, které jsme sledovali jsou jemná motorika, spontánní kresba a grafomotorické prvky. Předposlední oblastí, na kterou jsme se zaměřili z pohledu školní zralosti je oblast řeči a všechny jazykové roviny. Poslední oblastí bylo zaměřeno na vnímání prostoru a času.

Výzkum probíhal v mateřské škole ve Vyškově. Výzkumný vzorek představoval čtyři děti předškolního věku. Seznámili jsme rodiče předškolních dětí s problematikou a tématem předkládané diplomové práce. Rodiče měli možnost se na cokoli autora diplomové práce zeptat. Vyplnili dotazník – rodinnou anamnézu dítěte. V průběhu září jsme s dětmi vyplnili vstupní diagnostiku Klokanův kufr, se kterou děti pracují již 2 roky. V průběhu března jsme se s dětmi zaměřili na výstupní diagnostiku, která nám měla předvést zlepšení výsledků či odhalení deficitů v oblastech, ve kterých děti mají obtíže. Pracovali jsme podle diagnostiky dítěte podle Bednářové, Šmardové. Zde jsou úkoly členěny podle věku, a to je podle našeho názoru, dobrá varianta. U dítěte, které nemá problém s úkoly pro svůj věk, můžeme vyzkoušet, zda zvládne i úkoly, které ve svém věku zvládat nemusí. Myslíme si, že úkoly jsou členěny s ohledem na věk dítěte srozumitelně.

V oblasti práceschopnosti musíme konstatovat, že u chlapce č.2 je tato schopnost podprůměrná. Chlapec odbíhal od činností, některé činnosti ani nesplnil – neměl náladu. S ohledem na chlapcovu diagnózu ADHD a OCD je oblast práceschopnosti snížena, nesoustředil se. Z důvodu snížených schopností koncentrace na výuku, dokončování úkolů a soustředění se na dlouhodobější cíle, dodržování pravidel je pravděpodobné, že asistentku pedagoga bude chlapec potřebovat i do základní školy. Dívky č. 1 a 3 pracovaly samostatně. Obě dívky jsou pečlivé a domníváme se, že v této oblasti dívky nebudou mít deficity a jsou v této oblasti připravené na vstup do základní školy. Stejně tak hodnotíme i chlapce č. 4, který se v oblasti práceschopnosti jevil, jako dostatečně připravený na vstup do základní školy.

Pokud se zaměříme na oblast zrakového a sluchového vnímání musíme konstatovat, že dětem velké obtíže dělá pouze pravolevá orientace. U dívky č. 2 můžeme vidět výrazné zlepšení v oblasti právě pravolevé orientace. Obě dívky i chlapec č. 4 pracovali pečlivě, úkoly je bavily. V oblasti zrakové diferenciaci se pouze u chlapce č. 2 objevily deficity. Většinu úkolů pro svůj věk splnil v září s dopomocí. V březnu již tyto úkoly zvládl samostatně. Myslíme si, že oblast zrakového vnímání dětem nečinila výraznější problémy. Všechny děti jsou v této oblasti školsky zralé na vstup do základní školy. Oblast sluchového vnímání již dětem činila občasné problémy. Největším problémem, který v této oblasti spatřujeme je určování rýmujících se dvojice slov. Dívka č. 1 pracovala samostatně a žádný z dílčích úkolů ji nedělal problémy. Chlapec č. 2 zvládl většinu úkolů s dopomocí nebo je nezvládl vůbec. Největší problém mu činilo právě určování rýmujících se slov. Dále se doporučujeme zaměřit na určování počáteční hlásky ve slově. V oblasti sluchové diferenciaci ale můžeme vidět zlepšení, které se projevilo v tom, že chlapec úkoly pro svůj věk v březnové diagnostice určil bez dopomocí. U dívky č. 3 pozorujeme deficit pouze v oblasti rýmujících se dvojic. Jinak má dívka sluchovou orientaci v pořádku a je přiměřená věku dítěte. Chlapec č. 4 stejně jako dívka č. 2 a 3 pracoval samostatně a žádný z úkolů mu nedělal problémy. Jako jediný zvládl již v září určit rýmující se slova.

V oblasti jemné motoriky, spontánní kresby a grafomotoriky u dívky č. 1 můžeme konstatovat, zlepšení v oblasti kresby postavy. Při kresbě grafomotorických prvků měla problém pouze se spodní smyčkou, kterou ale v březnu již s dopomocí zvládla. Doporučujeme dále trénovat grafomotorické cviky. U chlapce č. 2 nemůžeme s jistotou tvrdit, že se v oblasti grafomotoriky zlepšil, jelikož činnosti v září odmítl udělat. V oblasti kresby je chlapec podprůměrný, kresba postavy vůbec neodpovídá věku. Ani v této oblasti nespátřujeme žádné zlepšení. U dívky č. 3 můžeme vidět jasné zlepšení v oblasti spontánní kresby i grafomotorických prvků, kdy v březnové diagnostice v kresbě přibyly detaily a již zvládla s dopomocí nakreslit horní smyčku. Jiné grafomotorické prvky ji problém nečinily. Chlapec č. 4 má i tuto oblast přiměřenou věku a všechny činnosti zvládl, ačkoliv kresba není jeho zálibou. U tří dětí (dívka č. 1, chlapec č. 2 a 3) je lateralita souhlasná – pravé oko, pravá ruka. Pouze dívka č. 2 má lateralitu zkříženou – pravá ruka, levé oko.

Pouze chlapec č. 2 potřebuje logopedickou péči. Diagnóza – dyslalie. U chlapce můžeme také pozorovat nedostatečné dodržování pravidel konverzace. Chlapec nezvládá určování homonym, synonym ani antonym. Při konverzaci chlapec neodpovídá věku, který má. Šišlá, strká si ruce do úst. Myslíme si, že v oblasti řeči není školsky zralý. U ostatních dětí nespátřuje žádné deficity a můžeme vidět jasná a zřetelná zlepšení v tomto subtestu.

Málo komunikativní je nám jeví chlapec č. 4, ale podle slov učitelky ani rodiče nejsou příliš hovorní.

V poslední zkoumané oblasti vnímání prostoru a času můžeme říci, že nejlépe je na tom chlapec č. 4 – s žádným úkolem neměl problémy již v září, kde splnil i úkoly pro vyšší věk. U dívky č. 1 můžeme vidět, že se zlepšila v úkolu s pravolevou orientací, která ji činila potíže i v subtestu zrakového vnímání – pohyby očí po řádku. Chlapec č. 2 má tak jako v ostatních subtestech značné potíže – ani u jednoho z úkolů nemůžeme vidět žádné zlepšení. Naopak dívka č. 3 a chlapec č. 4 se jeví v této oblasti školsky zralí na vstup do základní školy, jelikož jim ani jeden z úkolů nedělal žádné problémy.

Z výše uvedených závěrů musíme konstatovat, že pouze chlapec č. 2 se nám jeví jako školsky nezralý pro vstup do základní školy. Jeho výsledky v jednotlivých subtestech jsou neuspokojivé a ani v průběhu šesti měsíců nevidíme žádné zlepšení. Chlapec není podle učitelky zralý ani v oblasti sociálního chování a sebeobsluhy. Myslíme si, že by chlapec měl se vstupem do základní školy potíže, proto doporučujeme, i s ohledem na chlapcovu diagnózu ADHD a OCD, odklad školní docházky. Dívka č. 1, 3 a chlapec č. 4 se nám celkově jeví jako školsky zralí na vstup do základní školy.

ZÁVĚR

Hlavním cílem diplomové práce na téma „Školní připravenost k základnímu vzdělávání v kontextu čtení a psaní“ bylo zjistit, zda děti jsou připravené na vstup do školy. Diagnostikovali jsme tyto oblasti: zrakové vnímání, sluchové vnímání, jemnou motoriku, spontánní kresbu a grafomotorické prvky, řeč a vnímání prostoru a času. U dětí jsme si všimli laterality, délky pozornosti, práceschopnosti. Cíl výzkumu byl splněn. U tří dětí jsme po analýze dat učinili závěr, že jsou zralé na vstup do základní školy. Jednomu dítěti bychom doporučili odklad školní docházky. Chlapec se nám ani v jedné oblasti nejeví jako zralý a připravený na vstup do základní školy. Velice špatná se nám jeví schopnost sociálního chování, ale také v oblasti práceschopnosti není vyspělý a práceschopnost neodpovídá věku dítěte. Chlapec má diagnózu ADHD a OCD a i díky těmto skutečnostem doporučujeme odklad školní docházky.

Jako nejslabší můžeme hodnotit oblast zrakového a sluchového vnímání. V každé oblasti se objevil úkol, který dětem činil potíže. Ať už to byla pravolevá orientace, nebo určování rýmujících se slov. V oblasti grafomotorických prvků můžeme říci, že jsou děti přiměřeně připraveny na vstup do základní školy a tím pádem následné psaní. U všech problémových činností jsme s učitelkou hned navrhovali alternativní řešení a návrhy úkolů, které by mohly dětem činnosti obohatit.

V teoretické části v první kapitole jsme se věnovali obecné charakteristice dítěte předškolního věku. Vycházeli jsme z literatury, která se této problematice věnuje a srovnávali jsme názory odborníků.

Ve druhé kapitole jsme se zaměřili na oblasti školní zralosti. Všechny oblasti jsme podrobně popsali. Dítě, které se nám jeví jak školsky zralé musí být tělesně, sociálně, ale také rozumově vyzrálé. Dále se věnujeme zápisům a odkladům školní zralosti, kde se odkazujeme hlavně na zákon 561/2004 Sb.

Třetí kapitola je věnována pozorovaným oblastem školní zralosti, které posunujeme a analyzujeme v empirické části předkládané diplomové práce. Věnujeme se oblastem zrakového a sluchového vnímání, kresbě, grafomotorice, řeči, ale také oblastem vnímání prostoru a času. Všechny tyto oblasti detailně popisujeme a připisujeme jim důležitost v diagnostice školní zralosti. V této kapitole dále popisujeme diagnostické metody, které se využívá v mateřských a základních školách v České republice.

Čtvrtou kapitolu tvoří empirický výzkum. V této kapitole diagnostikujeme školní připravenost na vzorku dětí. Východiskem pro nás bylo vyplnění rodinné anamnézy dítěte

a poté sledování a posuzování výsledků z dané diagnostiky. Vstupní diagnostika se konala v září 2017 a následná, výstupní, se konala v březnu 2018. Jako nejslabší oblast spatřujeme sluchovou a zrakovou percepci.

Rozhodnutí o tom, zda dítě nastoupí do základní školy či nikoliv je podle nás velice důležitým rozhodnutím v životě dítěte. V případě, že dítě nastoupí do základní školy a nebude na ni připraveno je možné, že si ke škole vybuduje negativní vztah. V případě správného a včasného zaškolení bude dítě šťastné, spokojené a ve škole by nemělo mít žádné potíže.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ, 2011. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. Brno: Computer Press. ISBN 978-80-251-2569- 4.

BEDNÁŘOVÁ, Jiřina a Vlasta ŠMARDOVÁ. Školní zralost: co by mělo umět dítě před vstupem do školy. Brno: Computer Press, 2010. Moderní metodika pro rodiče a učitele. ISBN 9788025125694.

BENÍŠKOVÁ, Tereza. První třídou bez pláče: výběr školy, první školní den, učitelé a spolužáci, domácí příprava, mimoškolní činnost, když nastanou problémy. Vyd. 1. Praha: Grada, 2007. Pro rodiče. ISBN 9788024719061.

BYTEŠNÍKOVÁ, Ilona. *Komunikace dětí předškolního věku*. Praha: Grada, 2012. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-30080.

DITTRICH, Pavel. *Pedagogicko-psychologická diagnostika*. Praha: H & H, 1992. ISBN 8085467690.

FASNEROVÁ, Martina, 2013. Příprava na psaní v předškolním věku dítěte. In: ŠMELOVÁ, Eva, FASNEROVÁ, Martina, PETROVÁ, Jitka a kol., 2013. Univerzitní mateřská škola a její specifika v oblasti předškolního vzdělávání. Olomouc: Univerzita Palackého. ISBN 978-80-244-3877-1.

HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2015. Psychologický slovník. Vyd. 3., aktualiz. Praha: Portál. ISBN 978-80-262-0873-0.

JIRÁSEK, Jaroslav. 1971. Na dobrém začátku záleží. In HAUSNER, Milan. *Budeme mít školáka*. Praha: Práce, 1971.

JUCOVIČOVÁ, Drahomíra a Hana ŽÁČKOVÁ. Je naše dítě zralé na vstup do školy? Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4750-7.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. Dítě a mateřská škola: co by měli rodiče znát, učitelé respektovat a rozvíjet. 2., rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-4435-3.

KLENKOVÁ, Jiřina. *Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe*. Praha: Grada, 2006. Pedagogika (Grada). ISBN 9788024711102.

KLENKOVÁ, Jiřina a Helena KOLBÁBKOVÁ. *Diagnostika předškoláka: správný vývoj řeči dítěte*. Brno: MC nakladatelství, 2003. ISBN 80-239-0082-x.

KOCUROVÁ, M. Komunikační kompetence jako téma inkluzivní školy. 1. vydání. Dobrá Voda : Aleš Čeněk, 2002. 416 s. ISBN 80-86473-23-6.

KRČMOVÁ, M. Úvod do fonetiky a fonologie pro bohemisty. 1. vydání. Ostrava: Ostravská univerzita, 2006. 196 s. ISBN 80-7368-213-3.

KŘIŠŤANOVÁ, Ladislava. *Diagnostika laterality a metodika psaní levou rukou*. 4. upr. vyd. Hradec Králové: Gaudeamus, 1998. ISBN 8070419148.

KŘOVÁČKOVÁ, Blanka. *Diagnostika - učitel - žák*. Hradec Králové: Gaudeamus, 2014. ISBN 978-80-7435-498-4.

KUTÁLKOVÁ, Dana. *Jak připravit dítě do 1. třídy*. 3., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4856-6

KURIC J., VAŠINA L. *Obecná a ontogenetická psychologie pro učitele*, Brno: Rektorát Univerzity J. E. Purkyně, 1987.

KURIC, Josef. *Vývinová psychológia*. Nitra: Ped. fak, 1992. ISBN 8085183781.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. *Vývojová psychologie*. 2., aktualiz. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 978-80-247-1284-0.

MATĚJČEK, Zdeněk, 2013. *Prvních 6 let ve vývoji a výchově dítěte: normy vývoje a vývojové milníky z pohledu psychologa: základní duševní potřeby dítěte: dítě a lidský svět*. Praha: Grada. ISBN: 978-80-247-0870-6.

MATĚJČEK, Zdeněk a Marie POKORNÁ. *Radosti a strasti: předškolní věk, mladší školní věk, starší školní věk*. Jinočany: H & H, 1998. ISBN 80-86022-21-8.

MLČÁKOVÁ, Renata, 2009. *Grafomotorika a počáteční psaní*. Praha: Grada. ISBN 978-80-247-2630-4.

OPATŘILOVÁ, Dagmar. *Vývoj, diagnostika a reedukace jemné motoriky. Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a sociální*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004, ISBN 8073150719.

PETROVÁ, Alena. 2012. *Vstup do školy*. In ŠMELOVÁ, Eva Alena PETROVÁ a Eva SOURALOVÁ. *Připravenost dětí k zahájení povinné školní docházky v kontextu současného kurikula*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2012. ISBN 978-80-244-3345-5.

PIAGET, Jean a Bärbel INHELDER. *Psychologie dítěte*. Přeložil Eva VYSKOČILOVÁ. Praha: Portál, 2014. Klasici. ISBN 978-80-262-0691-0.

PIPEKOVÁ, Jarmila. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 3., přeprac. a rozš. vyd. Brno: Paido, 2010. ISBN 978-80-7315-198-0.

PRŮCHA, Jan, Eliška WALTEROVÁ a Jiří MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

PRŮCHA, Jan a Soňa KOŤÁTKOVÁ. *Předškolní pedagogika: učebnice pro střední a vyšší odborné školy*. Praha: Portál, 2013. ISBN 9788026204954

PŘINOSILOVÁ, D.: Diagnostika ve speciální pedagogice, Paido, Brno, 2007, ISBN 978-80-7315-142-3

ŘÍČAN, P. Cesta životem: vývojová psychologie. 2. vydání. Praha: Portál, 2006. ISBN. 80-7367-124-7

ŘÍČAN, Pavel a Dana KREJČÍŘOVÁ. Dětská klinická psychologie. 4., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Grada, 2006. Psyché (Grada). ISBN 80-247-1049-8.

SPÁČILOVÁ, Hana, 2009. Pedagogická diagnostika v primární škole. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci. ISBN 978-80-244-2264-0.

ŠULOVÁ, L. Repetitorium vybraných poznatků z vývojové psychologie. In MERTIN, V., GILLERNOVÁ, I. (eds.) Psychologie pro učitelky mateřské školy. 1. vydání. Praha: Portál, 2003. ISBN. 80-7178-799-X

ŠVEJCAR, J.: Péče o dítě; Praha: NUGA Grafotechna Print s.r.o. 2003, vydání 1., počet stran 399, ISBN 80-85903-15-6

VALENTOVÁ, Lidmila. Vstup dítěte do školy z hlediska školní připravenosti. In KOLLÁRIKOVÁ, Zuzana a PUPALA Branislav (eds.). Předškolní a primární pedagogika. Praha: Portál, 2001. s. 219 – 232. ISBN 80-7178585-7.

VAŠUTOVÁ, Maria. Pedagogické a psychologické problémy dětství a dospívání. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita, Filozofická fakulta, 2005, 278 s. ISBN 80-704-2691-8.

VÁGNEROVÁ, M.: Vývojová psychologie: Dětství, dospělost, stáří; Praha: Portál 2000, vydání 1., počet stran 528, ISBN 80-7178-308-0

VYSKOTOVÁ, Jana a Kateřina MACHÁČKOVÁ. Jemná motorika: vývoj, motorická kontrola, hodnocení a testování. 1. vyd. Praha: Grada Publishing, 2013, ISBN 978-802-4746-982.

ZELINKOVÁ, O. Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program. 1. vyd. Praha: Portál, 2001. 206s. ISBN 80-7178-544-X.

LEGISLATIVA A VÝROČNÍ ZPRÁVY

Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolskyzakon>

Zákon č. 49/2009 Sb. ze dne 5. března 2009, kterým se mění zákon č. 561/2004 Sb. o předškolním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon), ve znění pozdějších předpisů. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/zakon-c-49-2009-sbkterym-se-meni-zakon-c-561-2004-sb>

SMOLÍKOVÁ, Kateřina. *Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004. ISBN 80-87000-00-5.

Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2016., Praha: Česká školní inspekce. ISBN 978-80-88087-09-0.

Výroční zpráva České školní inspekce za školní rok 2016/2017, Praha: Česká školní inspekce. ISBN 978-80-88087-15-1.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK A SYMBOLŮ

MŠ	Mateřská škola
ZŠ	Základní škola
OŠD	Odklad školní docházky
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SPC	Speciálně-pedagogické centrum
Např.	Například
Odst.	Odstavec
RVP PV	Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
Tzv.	Takzvaný
ČŠI	Česká školní inspekce
Str.	strana

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 – Barva D1 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 56 -
Tabulka 2 - Figura a pozadí D1 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 57 -
Tabulka 3 - Zrakové rozlišování D1 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 57 -
Tabulka 4 - Zraková analýza a syntéza D1 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 57 -
Tabulka 5 - Pohyby očí na řádku D1 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 58 -
Tabulka 6 - Sluchová diferenciacie D1 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 58 -
Tabulka 7 - Sluchová paměť D1 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 59 -
Tabulka 8 - Sluchová analýza a syntéza D1 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 59 -
Tabulka 9 - Jemná motorika D1 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 60 -
Tabulka 10 - Spontánní kresba D1 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 60 -
Tabulka 11 - Grafomotorické prvky D1 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 61 -
Tabulka 12 - Řeč D1 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 62 -
Tabulka 13 - Vnímání prostoru a času D1 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 63 -
Tabulka 14 - Barva D2 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 64 -
Tabulka 15 - Figura a pozadí D2 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 64 -
Tabulka 16 - Zrakové rozlišování D2 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 64 -
Tabulka 17 - Zraková analýza a syntéza D2 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 65 -
Tabulka 18 - Pohyby očí po řádku D2 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 65 -
Tabulka 19 - Sluchová diferenciacie D2 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 66 -
Tabulka 20 - Sluchová paměť D2 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 66 -
Tabulka 21 - Sluchová analýza a syntéza (Zdroj: vlastní, 2018)	- 67 -
Tabulka 22 - Jemná motorika D2 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 67 -
Tabulka 23 - Spontánní kresba D2 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 68 -
Tabulka 24 - Grafomotorické prvky D2 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 68 -
Tabulka 25 - Řeč D2 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 70 -
Tabulka 26 - Vnímání prostoru a času D2 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 71 -
Tabulka 27 - Barva D3 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 72 -
Tabulka 28 - Figura a pozadí D3 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 72 -
Tabulka 29 - Zraková diferenciacie D3 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 73 -
Tabulka 30 - Zraková analýza a syntéza D3 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 73 -
Tabulka 31 - Pohyby očí na řádku D3 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 73 -
Tabulka 32 - Sluchová diferenciacie D3 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 74 -
Tabulka 33 - Sluchová paměť D3 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 74 -
Tabulka 34 - Sluchová analýza a syntéza D3 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 75 -
Tabulka 35 - Jemná motorika D3 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 76 -
Tabulka 36 - Spontánní kresba D3 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 76 -
Tabulka 37 - Grafomotorické prvky D3 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 76 -
Tabulka 38 - Řeč D3 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 78 -
Tabulka 39 - Vnímání prostoru a času D3 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 79 -
Tabulka 40 - Barva D4 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 80 -
Tabulka 41 - Figura a pozadí D4 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 80 -
Tabulka 42 - Zrakové rozlišování D4 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 81 -
Tabulka 43 - Zraková analýza a syntéza D4 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 81 -
Tabulka 44 - Pohyby očí na řádku D4 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 81 -
Tabulka 45 - Sluchová diferenciacie D4 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 82 -
Tabulka 46 - Sluchová paměť D4 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 82 -
Tabulka 47 - Sluchová analýza a syntéza D4 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 83 -
Tabulka 48 - Jemná motorika D4 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 83 -
Tabulka 49 - Spontánní kresba D4 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 84 -

Tabulka 50 - Grafomotorické prvky D4 (Zdroj: vlastní, 2018)	- 84 -
Tabulka 51 - Řeč D4 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 85 -
Tabulka 52 - Vnímání prostoru a času D4 (Zdroj: vlastní, 2018).....	- 87 -

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1 - vývoj kresby lidské postavy

zdroj: vlastní

Příloha č. 2 - ČŠI - Hlavní příčiny OŠD

zdroj: Výroční zpráva ČŠI, 2016, str. 28

Příloha č. 3 - Typy držení psacího náčiní

Zdroj : <http://files.slatinice.webnode.cz/200032561->

[d55fbd659e/Dr%C5%BEn%C3%AD%20tu%C5%BEky%20001.jpg](http://files.slatinice.webnode.cz/200032561-d55fbd659e/Dr%C5%BEn%C3%AD%20tu%C5%BEky%20001.jpg)

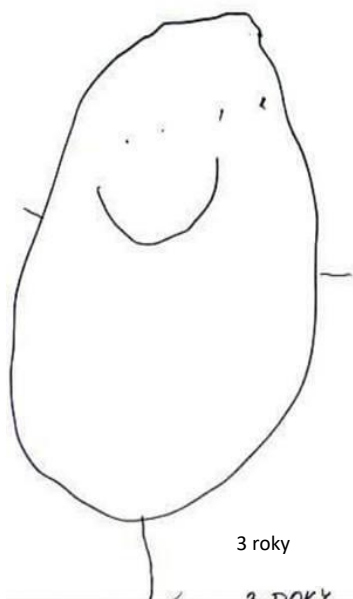
Příloha č. 4 – cviky k uvolnění ruky a zápěstí před psaním

Zdroj: http://1kspa.cz/kladno/zs/dokumenty/ostatni/cviky_na_uvolneni_ruky.pdf

Příloha č. 5 – Klokanův kufr

Zdroj: <http://www.klokanuvkufr.cz/klokanuv-kufr/>

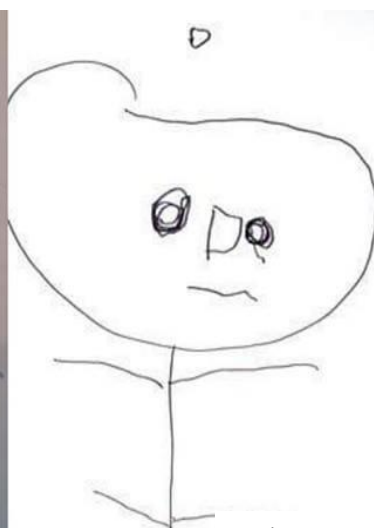
Příloha č. 1

3 roky

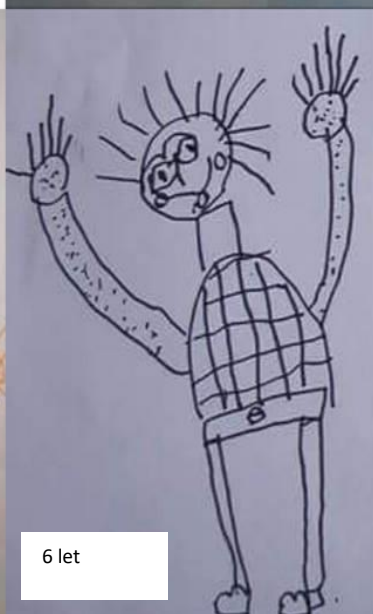
3, 2 roky

4 roky

5 let

6 let

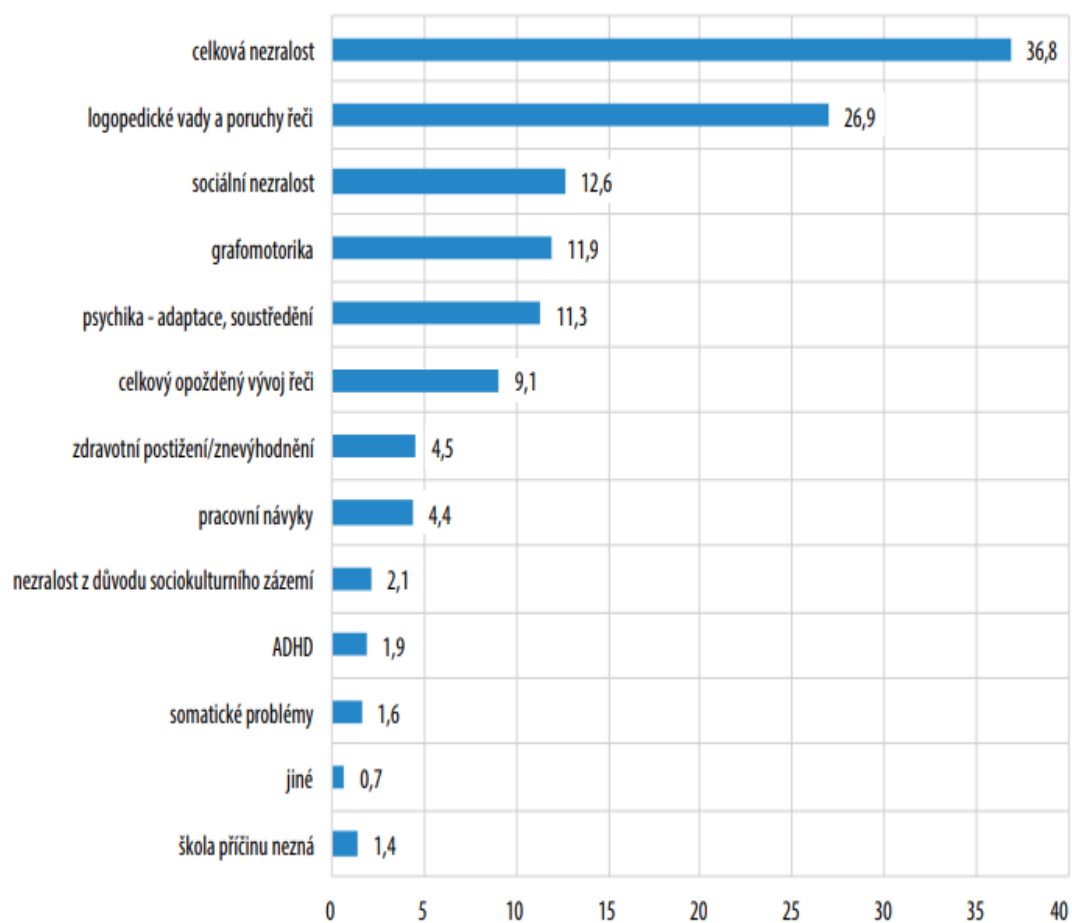

7 let

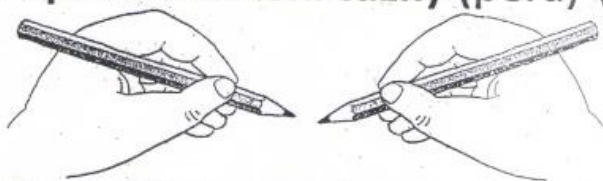
Příloha č. 2

Graf 8

Hlavní příčiny odkladu školní docházky (v %)

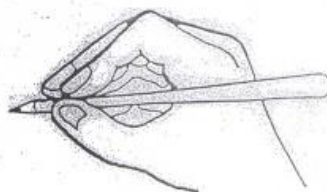
▼ Správné držení tužky (pera) ▼

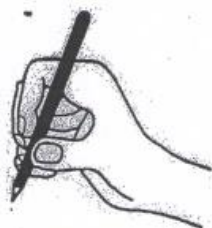
Typy vadného držení:

Křečovitě držení

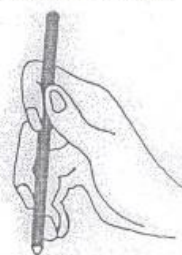
Protažená hrstička

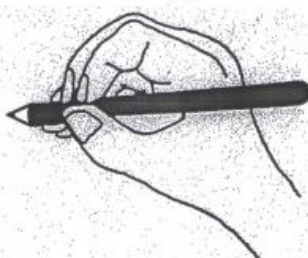
Smyčkový úchop

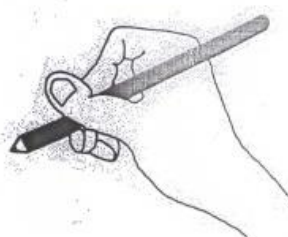
Pěstičkový úchop

Vařečkový úchop

Hrstičkový úchop

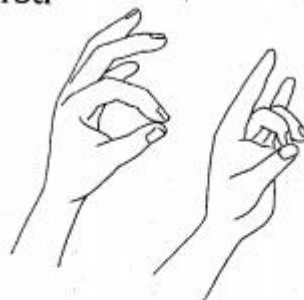
Špetkový úchop s palcem

Cviky k uvojení ruky, zápěstí, záprstí

Procvičování prstů před každým psáním.

*Ťuká, fuká deštík na široký deštník.
Ťuká, fuká prstíkem,
kdo je pod tím deštníkem?*

Prsty ťukají střídavě proti palci do rytmu říkanky.

*To jsem já, panenka,
točí se mi sukénka.*

Točíme rukama v zápěstí.

*Běžím, běžím k sluníčku,
osušit si sukničku.*

Točíme rukama v zápěstí
na druhou stranu.

Po skončení říkanky spustíme ruce volně vedle těla a prsty protřepeme, pak teprve bereme tužku.

Příloha č. 5

www.klokanuvkufr.cz

www.klokanuvkufr.cz

www.klokanuvkufr.cz

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Martina Kapounková
Katedra:	Katedra primární a preprimární pedagogiky
Vedoucí práce:	doc. PhDr. Martina Fasnerová, Ph.D.
Rok obhajoby:	2018

Název práce:	Školní připravenost k z ákladnímu vzdělávání v kontextu čtení a psaní
Název v angličtině:	Readiness for primary school education in relation to reading and writing
Anotace práce:	<p>Tato diplomová práce demonstruje školní připravenost předškolního dítěte na vstup do základní školy. Teoretická část je věnována jednak definici předškolního období, jednak zde jsou vysvětlena důležitá pojmy, jako jsou koncepce školní zralosti a připravenosti, a všechny oblasti, které souvisí s maturitou školy a připraveností. Závěrem je teoretická část věnována oblasti připravenosti školy, která je podrobněji diskutována v teoretické části diplomové práce.</p> <p>V empirické části jsou charakterizováni jednotliví respondenti, následované výzkumem a analýzou respondentů a vyhodnocením získaných dat. Na konci jsou výsledky vyhodnoceny. Na základě oblastí uvedených v diplomové práci se rozhoduje o připravenosti jednotlivých respondentů na školu.</p>
Klíčová slova:	předškolní věk, školní zralost a připravenost, biologická zralost, kognitivní zralost, sociální zralost, diagnostika školní připravenosti, grafomotorika, kresba, řeč, zraková percepce, sluchová percepce, vnímání času a prostoru
Anotace v angličtině:	<p>This diploma thesis demonstrates the school preparedness of a pre-school child for entry into the elementary school. The theoretical part presents, firstly, the definition of the pre-school period, secondly, the important terms are explained here, such as concepts of school maturity and readiness, and all areas, which are related to the school mature and preparedness. Lastly, the theoretical part is devoted to the area of school preparedness, which is discussed in more detail in the theoretical part of the diploma thesis.</p> <p>In the empirical part, individual respondents are characterized, followed by research and analysis of</p>

	respondents and evaluation of the resulting data. At the end, the results are evaluated. On the basis of the areas mentioned in the diploma thesis, the school preparedness of individual respondents is decided.
Klíčová slova v angličtině:	preschool age, school readiness and maturity, biological maturity, cognitive maturity, social maturity, diagnostics of school preparedness, graphomotorical skills, drawing, speech, visual perception, hearing perception, perception of time and space
Přílohy vázané v práci:	Příloha č. 1 - Vývoj kresby lidské postavy Příloha č. 2 - ČŠI – Hlavní příčiny OŠD Příloha č. 3 - Typy držení psacího náčiní Příloha č. 4 - Cviky k uvolnění ruky a zápěstí před psaním Příloha č. 5 - Klokanův kufr
Rozsah práce:	100 s.
Jazyk práce:	Český jazyk